Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 23 (1673) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 5 ЧЭРВЕНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

АЛЕСЬ БАРСКІ

ГОРКАЯ СЛОДЫЧ

1

Іскрына болю — цэнная,
Таксама, як іскрына шчасця.
Яе удзел у творчасці
Трывалы і вялікі.
У свеце стрэсаў і напасцяў,
Трывог шматлікіх і бязлікіх
Яна — фундамент быцця
людскога.
А для мяне яна:
З сябе і у сабе — дарога.

2

Мне хочацца сказаць:
Даруй!
Усе прэтэнзіі, ўсе закіды —
Назад бяру.
Як часта крыўды горкія —
Ў істоце нашы дзеці —
Прыпісваем другім,
Гаворачы:
Вы іх бацькі і годзе
Тады, калі фактычна мы
Пусцілі іх па свеце.
Наш штодзень ёсць
Фальшывасці рээстрам.
Не мы, а толькі лес —
Гармоніі аркестрам.

3

Хай будзе цяжка мне,
Хай будзе мне трывожна.
Ісці прыйшлося мне
Па сцежках неспакою.
Без хлеба можна жыць,
А без цябе не можна,
Як нельга жыць

(Працяг на стар. 4)

Мікола Давідзюк. Анфа — профіль, 1982 г.
Мал. Міколы Давідзюка.

ТАІСА КАЦЭЙКА, НАСТАЎНІЦА І ДЗЕЯЧ

Таіса Кацэйка сваім жыццём, працай і грамадскай дзейнасцю заваявала давер у жыхароў Орлі і ўсяго арлянскага наваколля. Тры разы падрад выбіралі яе раднай Ваяводскай рады народовай у Беластоку. Маючы на ўвазе той факт, што 19 чэрвеня зноў адбудуцца выбары, рашылі мы сёння наладзіць сустрэчу раднай Таісы Кацэйка з чытачамі нашага штотыднёвіка.

— Пані Таіса, перш за ўсё вы, аднак, настаўніца. Ці быў гэта свядомы выбар прафесіі?

— Але ж так! — горача сцвярджае яна. — Я да сёння не ўяўляю сябе ў іншай ролі і не думаю, што змагла б я рабіць у жыцці нешта іншае. Можа, гэта таму, што частку бацькоўскага дома ў маіх родных Лужанах займала чатырохкласная пачатковая школа і я магу лічыць сябе яе вучаніцай ад першых дзён жыцця. Дарэчы, настаўніца з гэтай вясковай школкі, якая была на кватэры ў маіх бацькоў, згадзілася быць маёй хроснай мамай. Магчыма, таму атрымала я такое рэдкае імя — **Таіса.**

Пасля чацвертага класа лужанскай школы, прадоўжыла я вучобу ў Крушынянах, а затым без ніякіх хістанняў паступіла ў Беластоцкі педагагічны ліцэй. Ужо з дыпломам настаўніцы накіравалі мяне ў вёску Мора...

— ...на радзіму Віктара Шведа...

— Так, гэта вялікая вёска, недалёка ад Орлі, поўнасцю заселеная беларусамі. Пасля, на два гады, перавялі мяне ў суседнія Рэдуты, каб ужо цалкам закараніцца ў Орлі. У міжчасе абзавялася я сям'ёй і здабыла дыплом магістра, закончыўшы факультэт польскай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Дык вучу дзяцей польскай мове. Колькі гадоў, колькі выпускнікоў, колькі твараў! Ужо і так здарылася ў маім прафесіянальным жыцці, што даўнейшая мая вучаніца аказалася маім непасрэдным шэфам, дырэктарам школы ў Орлі. Да ліку маіх выхаванкаў, якімі я асабліва ганаруся, прыналежыць таксама і магістр **Ян Добаш** — дырэктар пачатковай школы ў Пашкоўшчыне, які ад новага школьнага года будзе маім шэфам у Орлі. Такія ёсць прымеркі. Родам ён з Крываціч. І так здарылася ў маім жыцці, што з яго сям'ёй зжылася я, як з родным домам. Янку Добаша лічу я ў нейкім сэнсе сваім духоўным сынам. А якая маці не цешыцца, калі яе

(Працяг на стар. 3)

Дык гэта літаратурнай групе „Белавежа" ўжо ажно трыццаць гадоў?! Уф-ф!.. Проста не верыцца, што так хутка і так многа часу мінула ад таго першага з'езда 8 чэрвеня 1958 года, калі ў Беластоку сабраліся любіцелі і пачынальнікі прыгожага пісьменства, каб арганізацыйна аб'яднацца ды напачатак афіцыяльна-адміністрацыйна заявіць аб сваёй прысутнасці ў культурным і грамадскім жыцці Беласточчыны.

Як сёння помню тую тадышнюю ўрачыстую атмасферу, што спавіла, як мне здавалася, нейкай спакуслівай таямніцай не толькі мураваныя, шматпавярховыя будынкі, што простымі вуліцамі перлі напралом праз спарахнелы стары горад, але і ўсе закуткі канферэнцыйнай залы дома друку, дзе адбываўся з'езд. Зышлося-з'ехалася чалавек дваццаць. Сталы стаялі ў форме літары П. Ніхто яшчэ не адважыўся сесці. Адны другім пачціва кланяліся, паціскалі рукі, негалосна пры тым штосьці маўляючы. Я быў па-вучнёўску збянтэжаны, хоць недзе, амаль зверху душы, расцвітала кволая ружа ашчасліўленасці, што і мне вось, бельскаму ліцэісту,

РЭЧАІСНАСЦЬ „БЕЛАВЕЖЫ", ПРАЎДА РЭЧАІСНАСЦІ

дазволілі пераступіць гэтыя высокія парогі храма мастацтва, дзе неўзабаве адбудзецца жрэцкі абрад прычашчэння. На сэрцы палягчэла, калі сярод прысутных я распазнаў галоўнага рэдактара „Нівы". Задоўга да таго ён адшукаў мяне, хоць я настойліва падпісваў свае пробы пяра мудрагелістымі псеўданімамі і затым з затоеным дыханнем і бессаромна чакаў весткі аб іх на старонках тыднёвіка. Потым ён яшчэ лістоўна запрасіў мяне наведаць рэдакцыю, каб пагаварыць аб маім апавяданні, якое хоча апублікаваць. Але цяпер галоўны рэдактар як бы не прыкмячаў таго аўтара куртатай „Бобікавай падзякі", яго акружаў вяночак дбайна апранутых таварышаў, якім ён штосьці жэстыкулюючы тлумачыў і тыя ветліваківалі яму галовамі.

Тады я не ведаў ні яго прозвішча, ні таго, што Георгі Валкавыцкі закончыў у Маскве прэстыжны Літаратурны інстытут імя М. Горкага. І я фактычна цягнуўся не да яго, а неўсвядомлена, як начны матыль, ляцеў на распалены ім звабны агеньчык „Нівы".

„Ніва"! „Ніва"!.. О, колькі ж, у палове пяцідзесятых гадоў, абудзіла яна ў нас, пятнаццаці-шаснаццацігадовых юнакоў і дзяўчат, шляхетных мысляў і пачуццяў пра свой народ і яго культуру. Навучэнцы беларускіх ліцэяў, мы амаль адзін да аднаго выпісвалі яе і чыталі

(Працяг на стар. 4)

У САМАЛЁЦЕ (II)

Зразумела, што чалавек, які ляціць амаль дзевяць гадзін, мае многа часу на тое, каб паназіраць, паспаць, падумаць і тоесёе запісаць. Так было і са мною. Не ведаю, чым гэта растлумачыць, але заўсёды ў самалёце назойліва лезуць мне ў галаву думкі аб Бандарах. Асабліва, калі пачынаю драмаць, тады галава напаўняецца мройнасцю і аб зямлі, і аб жывёле, і аб пасевах, і аб грыбах, якія так моцна мною завалодалі ў верасні мінулага года. Многа думаў я і аб Беларускім музеі, аб тым як буду агітаваць амерыканскіх беларусаў у справе фінансавай дапамогі для прыярытэтнай пабудовы.

Трэба аднак сказаць, што доўга драмаць або спаць у самалёце не даводзіцца. Справа ў тым, што болей-меней адзін раз у гадзіну сцюардэсы вязуць праз калідор доўгага самалёта возік, густа застаўлены бутэлькамі і банкамі. У бутэльках гэтых — прынамсі пятнаццаць гатункаў каньякоў і водак, а ў банках — піва і разнародныя сокі. Пасажыры выбіраюць тое, што найбольш адпавядае іх паднябенням. Я быў у вельмі дрэннай сітуацыі, як ужо пісаў, прымаў лякарства, якое выключала ўсякі алкаголь. Вось таму, хаця і вельмі падабаліся мне бутэлькі з каньякамі, ніводнага разу не працягнуў рукі ў бок гэтага высакароднага напітку. Затое мой сябра быў пры добрым здароўі і таму не мусіў адносіцца да бутэлечак так нігілістычна, як я. Абмяжоўваючы сябе пры бутэлечках, не мусіў гэтага я рабіць пры банках з сокамі. Многа выпіў і апельсіннага, і лімоннага, і грэйпфрутавага.

Нельга не сказаць і таго, што ў самалёце вельмі смачна кормяць. Падалі нам вельмі смачнае снеданне і яшчэ смачнейшы абед. Спажывалі мы з Барташэвічам усе гэтыя дары і моцна хвалілі LOT. Калі аднак узяць пад увагу, што білет у Амерыку каштуе больш чым дзвесце пяцьдзесят долараў і сто тысяч злотых, дык нічога дзіўнага, што LOT не шкадуе ні пітва, ні ежы.

Зрэшты, трэба сказаць, што не ўсе плацяць так многа. Калі я ўжо быў у Амерыцы, прыляцела туды жонка аднаго з нашых дзеячоў. У сувязі з тым, што ў гэты час мелі падаражэць білеты на самалёты, я спытаў яе, колькі яна заплаціла за білет.

А яна мне на гэта:

— Дзесяць тысяч злотых і трыццаць долараў!

Я падумаў, што дрэнна пачуў, і спытаў яе яшчэ раз. Другі раз пачуў такі ж адказ. Высветлілася, што яе дачка працуе сцюардэсай і ў сувязі з гэтым маці плаціць толькі дзесяць працэнтаў звычайнай цаны білетаў.

Вяртаючыся да самалёта, хачу сказаць, што пасля праезду пятага ці шостага возіка з напіткамі, некаторыя пасажыры выразна павесялелі, мабыць, прынамсі на пэўны час забылі аб аграмадных грошах, якія выдалі на білеты.

Яшчэ раз праявіў вялікую актыўнасць дурыла, які зноў паспрабаваў здабыць сэрца ўжо ўспомненай мною пані. Аднак пані сказала, што звернецца за дапамогай да сцюардэс, калі ён не адчэпіцца ад яе. Салонны леў канчаткова абмяк і спакойненька расселся ў сваім уласным крэсле.

Калі ўрэшце аб'явілі па радыё, што набліжаемся да Нью-Йорка і што трэба зашпіліць рамні, па сутнасці ў сэрцах усіх пасялілася трывога. Кожны думаў аб адным: ці шчаслівa самалёт прызямліцца. Паплыло пад крыламі мора нізкіх чырвоных домікаў. З часам усё выразней было відаць асобныя машыны. але і чалавечыя постаці. Урэшце колы самалёта ўдарылі аб бетон — і аграмадны самалёт пакаціўся па бетоне.

Такім чынам закончылася амаль дзевяцігадзіннае прабыванне ў паветры і, што там гаварыць, кожны цешыўся, што яго ногі ўрэшце стануць на зямлі. Трэба было, аднак, яшчэ крыху пасядзець у самалёце. Спецыфіка аэрапорта імя Кенедзі ў Нью-Йорку заключаецца ў тым, што пасажыры не выходзяць з самалёта на зямлю і не едуць у будынак аэрапорта аўтобусам, а праз аграмадны „рукаў", які падстаўляецца непасрэдна да дзвярэй самалёта, ідуць у будынак, дзе чакаюць іх чыноўнікі ад пашпартоў і віз.

Вось мы, пакінуўшы „D-48", пайшлі насустрач выспецыялізаваным амерыканскім пагранічным і таможным службам.

Алесь Барскі

КАНФЕРЭНЦЫЯ Ў ЧЫЖАХ

На справаздачна-выбарнай канферэнцыі ў Чыжах, якая адбылася 6 мая 1988 г., даклад і дыскусія дэлегатаў закранулі пытанні працы гурткоў БГКТ на вёсках, разбудовы арганізацыі, павелічэння яе аўтарытэту, развіцця мастацкай самадзейнасці і арганізавання аддзелам цікавых мерапрыемстваў. Некаторыя прамоўцы крытычна выказаліся адносна музычнага афармлення беларускіх радыёперадач з Беластока. Справа ў тым, што многія слухачы запісваюць на магнітафонную плёнку беларускія песні, а ў перадачах бесперапынна паўтараюць тыя ж самыя песні „Дубіноў". Людзі хочуць слухаць песні і другіх калектываў.

Намеснік старшыні ГП Кастусь Майсеня прысвяціў сваю прамову справам будовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы.

Дэлегаты канферэнцыі выбралі 16-асабовае праўленне, а яно — склад прэзідыума ў асобах: Галіна Мартынюк — старшыня, Ірына Раманюк — намеснік старшыні, Марыя Саеўская — сакратар, Раіса Давідзюк — скарбнік, Рыгор Мацкевіч, Валянціна Іванюк — члены.

Старшынёю трохасабовай рэвізійнай камісіі з'яўляецца Анна Вільчэўская.

На XI з'езд БГКТ паедуць: Галіна Мартынюк і Ірына Раманюк. (мх)

ХРОНІКА

2 мая адбылося пасяджэнне прэзідыума праўлення гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку. Быў разгледжаны і прыняты план працы да канца бягучага года. Між іншым, адбудуцца два традыцыйныя ўжо мерапрыемствы: Купалле — з 24 на 25 чэрвеня і Дзень беларускай культуры — 26 чэрвеня ў беластоцкім амфітэатры.

15 мая харавы калектыў БГКТ з Беластока пад кіраўніцтвам Сцяпана Копы выступіў з канцэртамі ў Трасцяніцы, Рэпісках і Навасадах. (мх)

НАРАЎЧАНСКАЯ ДЭМАГРАФІЯ

Зараз гміна Нараўка налічвае 5639 жыхароў, у тым ліку 2856 мужчын і 2783 жанчыны. Найбольшымі вёскамі з'яўляюцца: Нараўка (яна налічвае 769 чалавек), Семяноўка (702) і Старое Ляўкова (471).

Найстарэйшыя жыхары гміны: Ірына Кабаць, якой роўна 100 гадоў, з вёскі Мінькоўка (яна нарадзілася ў 1888 годзе), Фёдар Кічкайла з Альхоўкі (1891 г.), Еўдакія Шаршуновіч з Бярнацкага Мосту (1892 г.), Анастасія Клімюк з Плянты (1893 г.), Анна Банькоўская з Гарадзіска (1894 г.), Соф'я Скепка з Альхоўкі і Еўдакія Саевіч са Старога Ляўкова (абедзве яны нарадзіліся ў 1895 г.), Юлія Несцярук з Ахрымаў, Канстанцыя Кайдэвіч з Леснай і Анна Янушкевіч з Міклашэва (усе яны з 1896 г.) і Марта Пташынская з Ляшукоў (1897 г.). (яц)

ЦЕСНА Ў ГАЙНАЎСКІХ ШКОЛАХ!

● На працягу 18 гадоў не пабудавалі ні аднае школы! ● У прадшколлях не хапіла месца для двухсот дзяцей ● Пабудуюць школу ў пасёлку „Мазуры" і прадшколле ў пасёлку „40-годдзя ПНР"

Гайнаўка развіваецца. Зараз яна налічвае звыш 23 тысяч чалавек. З кожным годам усё больш цесна робіцца ў школах і прадшколлях — што ні кажы, дзяцей прыбывае. Вось тут і праблема. Зараз вучні ходзяць у школу на другую, а то нават і на трэцюю змену.

Пачынаючы ад 1970 года, на працягу васемнаццаці гадоў у горадзе над Леснай Правай не пабудавалі ні адной школы! Усяго толькі была крыху разбудавана Пачатковая школа № 2 ды пабудаваны фізкультурны зал пры Пачатковай школе № 1.

Таму яшчэ ў бягучым годзе будзе распачата пабудова пачатковай школы на спулдзельчым жыллёвым пасёлку „Мазуры", а таксама разбудова Пачатковай школы № 3.

Перапоўнены таксама гайнаўскія прадшколлі. У навучальным годзе 1987-88 у прадшколлі не прынялі — з-за недахопу месца — каля 200 малалетак. Каб вырашыць гэтую праблему, палітычныя і адміністрацыйныя ўлады ды і самі жыхары Гайнаўкі намераны яшчэ сёлета распачаць пабудову прадшколля на пасёлку „40-годдзя Народнай Польшчы" па вуліцы Ліповай.

Варта дадаць, што новы будынак на некалькі дзесяткаў класных ізбаў вельмі неабходны гайнаўскаму Беларускаму агульнаадукацыйнаму ліцэю. Як вядома, знаходзіцца ён у старым, па-над меру выэксплуатаваным драўляным будынку.

У Гайнаўцы дакучліва адчуваецца брак якой-колечы пасляліцэальнай школы, у якой маглі б вучыцца далей выпускнікі двух тамашніх ліцэяў: № 9 і 10. (яц)

АПЯКУН ПОМНІКАЎ СТАРАДАЎНАСЦІ

У Орлі жывуць пачуцці пашаны да помнікаў старадаўнасці, жыве высакародная сіла грамадскага дзеяння, каб захаваць для нашых нашчадкаў каштоўнасці нашай мінуўшчыны.

Нядаўна ў Орлі стварыўся Грамадскі камітэт аховы помнікаў старадаўнасці. У яго склад увайшло 11 асоб на чале з настаўнікам-пенсіянерам Мікалаем Ляшчынскім.

— На тэрыторыі Орлі і навакольных вёсак знаходзяцца цікавыя і важныя помнікі: сінагога і яўрэйскія могілкі з памятнымі намагільнымі каменнямі, шляхецкі невялікі асабняк, цэрквы ў Орлі і Шчытах, капліцы на вёсках і іншыя каштоўнасці, — гаворыць Мікалай Ляшчынскі. — Усё гэта патрабуе большай апекі і мы яе хочам гарантаваць. (мх)

ВЫСТУПАЮЦЬ „ДУБІНЫ"

12 чэрвеня 1988 г. у Філармоніі ў Беластоку выступіць вядомы беларускі вакальна-інструментальны калектыў „Дубіны" пад мастацкім кіраўніцтвам Пятра Скепкі. „Дубіны" дадуць канцэрт а 14^{00} і 17^{00} гадз. Білеты прадаюцца ўжо ў ГП БГКТ у Беластоку, вул. Варшаўская 11. (мх)

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Naczelnik Gminy w Dubiczach Cerkiewnych udziela odpowiedzi na notatkę prasową pt. „Biesprytulnaja" zamieszczoną w numerze Waszego Tygodnika z dnia 06 marca br., dotyczącą zapewnienia opieki dla Ob. Szeszko Niny mieszkanki wsi Grabowiec.

Zainteresowana jest inwalidką II-giej grupy — niedorozwój umysłowy znacznego stopnia. Z osób zobowiązanych do alimentacji posiada tylko brata, u którego jest formalnie zameldowana, lecz nie utrzymuje kontaktów z rodziną. Obywatelka stale zmienia miejsca swego pobytu.

Tut. Urząd Gminy — w m-cu maju 1987 r. skompletował akta sprawy dot. umieszczenia jej w domu pomocy społecznej na koszt Skarbu Państwa. Do chwili obecnej nie została tam przyjęta z powodu braku wolnych miejsc.

Udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej jest bardzo utrudnione ze względu na prowadzony przez nią tryb życia.

Sytuacja Ob. Szeszko Niny jest również dobrze znana dla ZOZ Hajnówka Działu Służb Społecznych, ponieważ ww. przebywa na terenie m. Hajnówka bez stałego miejsca pobytu.

Końcowo nadmieniam, że umieszczenie w domu pomocy społecznej jest uzależnione od decyzji Domu Opieki Społecznej w Choroszczy.

Naczelnik Gminy
inż. Anatol Pawłowski

ТАІСА КАЦЭЙКА, НАСТАЎНІЦА І ДЗЕЯЧ

(Працяг са стар. 1)

дзіца заваёўвае прызнанне і давер у людзей!

Такіх вучняў у Таісы Кацэйка многа. Але яна сама ніколі не спынялася на дасягнутым. Прыклад — яе грамадская актыўнасць. Дзеяч БГКТ, важатая калектыву мастацкай самадзейнасці, актывіст Таварыства сяброў дзіцяці, радная трох чарговых скліканняў ВРН... І гэта яшчэ не ўсё. Нас сёння перш за ўсё цікавіць, аднак, яе дзейнасць як радная. Найбольш часу раднага займае яго праца ў камісіі. Таіса Кацэйка прыналежыць зараз да Камісіі па распаўсюджванню культуры, фізкультуры і турыстыкі.

— Вось у развіцці турыстыкі, — гаворыць радная Таіса Кацэйка, — бачу я шанцы на актывізацыю многіх раёнаў паўднёвай і ўсходняй Беласточчыны...

— Ад Мельніка — аж па Дуброву, — дакінуў я.

— Так, цэлая гэтая прыгранічная паласа або „ўсходняя сцяна", як кажуць некаторыя, — прадоўжыла сваю думку пані Таіса. — Дзякуй Богу, не паспелі мы тут яшчэ цалкам знішчыць натуральную, дзявочую прыгажосць нашай прыроды. Паветра маем параўнальна чыстае, у многіх рэчках водзіцца розная рыба, лясы грыбныя, ягадамі пахучыя... Цэрквы, касцёлы, курганы, магілы герояў, помнікі партызанскай славы і пакутніцтва нашага народа... І месца, каб спыніцца, дастаткова. То ж у кожнай вёсцы стаяць пустыя хаты пад замком. Ёсць нявыкарыстаныя школьныя будынкі. Толькі няма арганізатара, каб усё гэта наладзіў.

Нераз даводзілася бачыць мне, як радная Таіса Кацэйка выступала ў час пленарных сесій ВРН, як смела звярталася з пытаннямі і патрабаваннямі да вяводы і да іншых прадстаўнікоў дзяржаўнай адміністрацыі, калі, для прыкладу, ішло змаганне за школу ў Орлі, за Беларускі музей у Гайнаўцы, за выкарыстанне багатых залежаў гліны ў арлянскім наваколлі для прадукцыі цэглы, за многія іншыя справы.

— Ці вам як раднай удалося па сваёй думцы аформіць да канца хаця б адну нейкую справу? — пацікавіўся я. Таіса Кацэйка паглядзела на мяне з добразычлівай усмешкай, ды адказала:

— У цяперашнім, такім заблытаным свеце, адзін чалавек, хаця б уладаў і божай сілай, нічога не зможа. Раднаму патрэбна падтрымка яго выбаршчыкаў, сіла калектыву і давер партыі, якую я прадстаўляю ў ВРН. Памятаеце, як у Маякоўскага? *„Адзінка — нуль!"* Сапраўды, аграмадны школьны гмах у Орлі стаіць ужо амаль гатовы, але гэта заслуга ўсіх арлянцаў! Зацверджаны план пабудовы асяродка здароўя ў Орлі, за які я змагалася, але Арлянская гміна — перадавая ва ўзносах у грамадскі фонд аховы здароўя. Дык мая роля зводзілася да прэзентацыі калектыўнай волі маіх выбаршчыкаў. А калі ўдалося мне аформіць у гміне справу нейкага аднаго, канкрэтнага чалавека, дык тады маё задавальненне яшчэ болей павялічвалася. Але пры гэтай нагодзе хачу адзначыць выключную добразычлівасць начальніка Арлянскай гміны **Мікалая Зіневіча** і старшыні гміннай рады нарадовай **Анатоля Мартыновіча.** Без іх падтрымкі я ніколі не змагла б нічога зрабіць.

— Ці можам яшчэ пагутарыць аб нашых нацыянальных праблемах? — звярнуўся я да Таісы Кацэйка, ведаючы, што яна ўваходзіла ў састаў камісіі па справах нацыянальных меншасцей, створанай у 1986 годзе з радных ВРН.

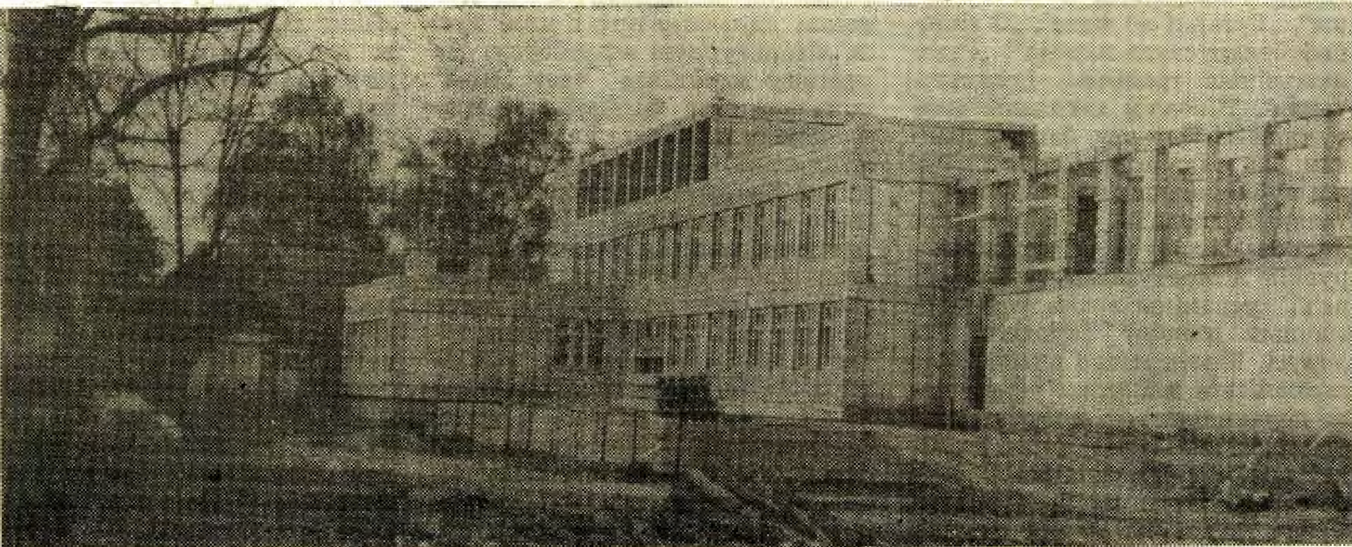
— А чаму ж не? Я ніколі і перад нікім не скрывала сваёй нацыянальнай прыналежнасці і сваёй гарачай любові да роднай беларускай культуры. Я ж сама столькі ўжо часу супрацоўнічаю з арлянскім самадзейным калектывам.

— Скажыце тады, ці, на вашу думку, ёсць патрэба, каб у рамках ВРН існаваў нейкі пастаянны орган, для прыкладу, пастаянная камісія, якая займалася б разглядам і вырашэннем своеасаблівых праблем беларусаў, пражываючых на Беласточчыне?

— Так, гэта патрэбна. Толькі вопыт працы ў ВРН мне падказвае, каб загадзя дакладна акрэсліць правамоцтвы такога органа і рамкі яго дзейнасці. А спраў і заняткаў будзе яму ўдосталь. Для прыкладу, неадкладна трэба ўладкаваць рэпертуар ды назву калектыву **„Курпе зелёнэ"**, хай ён сапраўды прадстаўляе Беласточчыну такой, якая яна ёсць, а не такой, якой некаторым хацелася б, каб была. Упарадкаванне назваў — геаграфічных, гістарычных і адміністрацыйных — гэта таксама магла б вырашыць такая камісія. Будзе ў Беластоку універсітэт. Ці не месца ў ім для беларускай філалогіі? Стварэцца міжнародны цэнтр культуры эсперанта, бо тут нарадзіўся Людвік Заменгоф. І вельмі ж добра. Але дзе, як не ў Беластоку, месца для нейкага цэнтра беларускай культуры? Столькі ў нас было КПЗБоўцаў, грамадоўцаў, партызан, выдатных дзеячоў! Чаму ж іх імёны не ўвекавечыць у назвах вуліц, школ, дамоў культуры, на помніках? А хто мае дапамагаць беларускаму мастацкаму руху? Хто абавязаны паказаць яго ўсёй Польшчы і свету? Бачыце, праблем хаця адбаўляй...

— Дзякую за сустрэчу.

Гутарыў і здымаў
В. Рудчык

Шпаркім тэмпам будуецца школа ў Орлі.

У 43-юю ГАДАВІНУ ПЕРАМОГІ

Урачыста адзначалася на Беласточчыне 43-ая гадавіна перамогі над нямецкім фашызмам. За вызваленне былога Беластоцкага ваяводства аддала жыццё 36 тысяч савецкіх салдат.

Святочная атмасфера панавала і ў тых мясцовасцях, дзе жывуць беларусы. Яны актыўна ўключаліся ў абарону маладой народнай улады.

У былым Бельскім павеце да 1952 года загінула 52 міліцыянеры, працаўнікі службы бяспекі і ОРМО. Для ўшанавання іх памяці 6 мая быў адкрыты абеліск у Бельску. У гэтай урачыстасці ўдзельнічаў першы сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП Уладзімір Каладзеюк, прэзас ВК ЗСЛ Рышард Нівінскі, старшыня ВК СД Яўген Кулакоўскі і ваявода Мар'ян Гала.

З дакладам выступіў начальнік ВУУС палкоўнік Сільвестр Рагалеўскі.

*

8 мая ў Мілейчыцах адбыўся традыцыйны паход з аркестрам на могілкі савецкіх салдат. Там праходзіў антываенны мітынг. Са змястоўным дакладам выступіў першы сакратар гміннага камітэта ПАРП Яўген Матуевіч, а пасля прадстаўнік Савецкай Арміі падпалкоўнік Вячаслаў Сало. Ён наблізіў прысутным цяжкі перыяд змагання савецкага народа і яго арміі з нямецкай навалай.

Прадстаўнік маладзёжнай арганізацыі, настаўніца Гражына Мушкатэль, выступіла з заклікам міру. А затым доўга працягвалася ўскладанне вянкоў і кветак пад помнікам.

Каля пачатковай школы адбылася мастацкая частка. Выступілі: духавы аркестр Аб'яднаных механічных школ з Лап, хор БГКТ з Орлі і музычна-інструментальная школьная група з Пашкоўшчыны. Падвечар распачаліся народныя музыкі.

*

9 мая па вуліцах Беластока ў напрамку помніка Героям Беласточчыны прайшла школьная моладзь з аркестрамі. Там адбылася мірная маніфестацыя насельніцтва горада. Удзельнічала ў ёй і трохасабовая дэлегацыя з Гродна: старшыня абласной рады ветэранаў вайны і працы Міхаіл Сасноўскі, старшыня абласной рады дэлегатаў Ленінскага раёна горада Гродна Яўген Чабураеў і старшыня рады ветэранаў вайны і працы фабрыкі нітак Іван Глухаў.

Пасля гімна выступіў з прамовай прадстаўнік ЗБоВіДу Кшыштоф Вуйтовіч. Вянкі і кветкі складалі прадстаўнікі ваяводскіх партыйных і адміністрацыйных улад на чале з першым сакратаром ВК ПАРП Уладзімірам Каладзеюком.

*

9 мая на Доме настаўніка ў Бельску была адкрыта памятная табліца загінуўшым у гадах 1939-1945 настаўнікам. У гэтым перыядзе асабліва трагічны быў дзень 15 ліпеня 1943 года, калі немцы ў Пліцкім лесе расстралялі 49 чалавек. (мх)

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 348

(Працяг са стар. 1)

ГОРКАЯ СЛОДЫЧ

Без веры і без мроі.
А тваё цела, мілая,
Як гімн вячэрні;
У ім трымценне зор,
У ім пшаніцы подых.
О, Вечная мая!
О, мая Верная!
Зняволенне табой
Трактую, як свабоду.
Хай узнімаецца ва мне.
Няхай квітнее
Зерне, закінута тваёй рукою.
Кахаць цябе —
Значыць кахаць надзею,
Вяссільнасці свае
Заменьваць на сілу.

4

О, як жа не кахаць
Свайго кахання
І як яго уберагчы
Ад злога!
Таго, што ў сэрцах пазурастых
Носяць людзі.
О, мілая, затрымайся
Пад гэтым дрэвам,
Бо тут Хрыстос затрымаўся
калісьці
І навучаў людзей
Нянавісць ненавідзець
І кахаць каханне.
А людзі пераблыталі яго
навукі —
Нянавісць пакахалі,
Зненавідзелі каханне.

5

У блакітным люстэрку крыніцы,
Купаліся зоркі зялёныя,
Варажыла над ім чараўніца,
Танцавалі над ёю коні.
І я ля крыніцы, бяздомны,
Згубіў там развагу і сэрца,
І месяц зланіў мяне сонны
У залатое вядзерца.
Хто скажа, што казкі я баю —
Ці быль гэта ўся небыліца —
Мне праўдай усё ў родным
краю,
З таго, што плыве у крыніцы.
І ўсё ж-такі тут я сумую,
І ўсё ж-такі горычна сэрцу.
Бо я не знайшоў дарагую
У месячным, сонным вядзерцы.

6

Я вобраз твой
І выпясціў і вынасіў
У кожным мускуле сваім,
У кожнай жылцы.
Ён другім маім сэрцам
Стаўся,
А можа нават
Сэрцам першым.
З яго трывожнасці мае
І мае вершы.

7

Асенні святы дзень
І сонечнасць яго,
Распятая Хрыстом вясёлым
У маім акне.
Ды як мне радасць гэтую
У сэрца перанесці,
Калі у ім паўміралі
Песні.
І слотна ў ім,
І змрочна,
І віхурна.
Не, не хрысціянны я,
А я — хаўтурны.

8

Пеаны тыя, тыя гімны,
Якіх я не спяваць не мог,
Бо слабасцю быў сільны,
Былі ў істоце чымсьці
магільным,
А мне здавалася,
Што вечным рэнесансам.
Дык хто я?
Пераможца, трыумфатар?
Я толькі лебедзь паміраючы
Сен-Санса!

Фота С. Грынявіцкага

АНДРЭЙ СЦЕПАНЮК

СЛОВЫ

1.
у попелах дзён
і малітвах ікон
размываецца
вечнасць катаргі
можна верыць
што свет створаны
для жыцця
для песні і верша
выссанага з малой
чалавечай радасці
вышэптанага
з кахання
можна верыць
5.
маўчы калі
скажуць табе
што ты свіння
маўчы калі
скажуць бэстыя
маўчы калі
цябе б'юць
і паніжаюць
не маўчы
калі скажуць табе
што ты ў нічым
не адрозніваешся
ад другіх
7.
маці дала словы
бацька навучыў працы
жыццё не дало працы
і адабрала словы

ЗОСЯ САЧКО

* * *

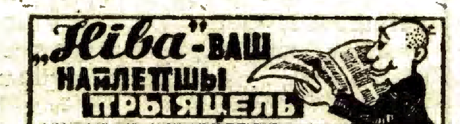
туолько всёго замагала
коб нэ міэті ніц
колі опоры трэба до наймэнчого
до простого
дэ хватало прывычкі
а ногі самі нэслі

віера поможэ
але і бэз твого труда
час зробіт свое
а про чуда
— чыж нэ говорыш
чыж нэ чуеш в собіэ того огня
до якого ны ум ны рука
нэ прыложылісь
а ясно так і добрэ
але і так глянь:
дітя нэсэ лісьце осэні
і воно ны пры чуом бывшы
опрэдэляе твою старосьць
— то нэ в упрок тобіэ
з свэі выдумкі
нэ ідут кульгаўшы бы і праўда
а як похілят голов
— е пэрэд чым заслухатісь

* * *

шчэ ж е віэтёр
што одчыняе браму сада
і потаемно як в тэплум снові
коло груді
выбігаец гэн в поля
бы куонь по зэмліэ пронэсэцьця
на вэсну
бы жаворонок коб обняті нэбо
— нэ встыдайся і плач
такая твоя піэсня
слово нэвыважанэ нэсэш
злуосны
— а нэ красніэеш

твуой простор хай будэ як сон
в снові ты добры — ты свуой

РЭЧАІСНАСЦЬ „БЕЛАВЕЖЫ", ПРАЎДА РЭЧАІСНАСЦІ

(Працяг са стар. 1)

усенькія калонкі, бо ўсё было надта ж свежае і цікавае. Вельмі канкрэтным матэрыялам, узятым, так сказаць, з нашага падворка, з нашай вуліцы, „Ніва" адначасна пашырала і запаўняла прасветы нашай нацыянальнай свядомасці.

Калі зараз гартаю гадавікі тыднёвіка, тыя найпершыя, з 1956, 1957 і 1958, уражвае першнаперш мноства закранутых на яго старонках літаратурных тэм. Апрача передруку мастацкіх твораў буйных беларускіх пісьменнікаў, чыя класічная творчасць была альбо невядомая альбо мала даступная ў Польшчы шырокаму колу чытачоў, апрача частых таксама публікацый вершаў ды апавяданняў і маладых творцаў Савецкай Беларусі, з даведкамі аб іх жыцці, „Ніва" даўжэйшы час рэгулярна змяшчала артыкулы з цыкла „З гісторыі беларускай літаратуры", „Гутаркі аб мове", „З гісторыі беларускага народа", „Рэвалюцыйныя традыцыі Беласточчыны". Ніводзін школьны падручнік не быў так багаты фактамі, як тадышняя „Ніва". Тут жа публікаваліся новыя, абгрунтаваныя доследы вучоных пра польска-беларускія і беларуска-рускія літаратурныя ўзаемасувязі, успаміны грамадска-палітычных дзеячоў Заходняй Беларусі. Многа месца адводзілася знакамітым майстрам паэтычнага перакладу — з беларускай мовы на польскую (яны ў „Ніве" друкаваліся лацінкай) і з польскай мовы на беларускую. Побач гэтага чытач мог пазнаёміцца з запіскамі фальклорнай творчасці, даведацца аб праведзеных літаратурных вечарах, аб плане арганізацыі ў Беластоку беларускага драматычнага тэатра, аб стварэнні, таксама ў Беластоку, камітэта пабудовы помніка Кастусю Каліноўскаму.

Як бачым, „Ніва" пачала з высокага ідэйна-эстэтычнага і мастацкага ўзроўню. Нават не літаратурныя матэрыялы былі старанна адрэдагаваны і мелі тую ж літаратурную афарбоўку. На працягу кароткага часу „Ніва" паказала нам багацейшую традыцыю беларускага народа — ад Еўфрасінні Полацкай і Францішка Скарыны да творчасці нашых суайчыннікаў. Нам перадавалася вялікая спадчына. Мы станавіліся відушчымі. І нічога дзіўнага, што маючы пад нагамі цвёрдую апору і перспектывы далейшага развіцця, у клімаце разбуджаных нацыянальна-культурных патрэб, з трохсоттысячнага беларускага насельніцтва ў Польшчы вылучыліся свае паэты, празаікі, драматургі, сатырыкі, нарысісты, перакладчыкі і вучоныя. На старонках „Нівы", ад самага яе пачатку, раз-пораз паяўляліся вершы і празаічныя мініяцюры тутэйшых аўтараў — А. Сошкі, Ул. Гайдука, Дз. Шатыловіча, В. Шведа, М. Базылюка, Я. Беразаўца, Ул. Дарашкевіча, М. Буцыліна, Антося з Лепля, В. Барішчэўскага, Я. Дубіцкага, С. Яновіча ды ці мала іншых. Вось чаму ад 14 красавіка 1957 г. „Ніва" рытарычна і пытала: „А ці ж наша літаратурная спадчына не чакае выдаўца? Ці ж бедныя мы талентамі, якія просяцца ў свет?" І там жа сцвярджала: „Для далейшага развіцця беларускай культуры ў Польшчы стварэнне выдавецкага фонду з'яўляецца жыццёвай неабходнасцю". Так, так! Праз некалькі месяцаў вёўся пералік ахвярадаўцаў на ўспомнены фонд. А неўзабаве прагучаў і яшчэ адзін станоўчы голас: у тыднёвіку ад 9 лютага 1958 г. паявіўся артыкул пад знамянальным загалоўкам „Беларускім паэтам і пісьменнікам у Польшчы патрэбна свая арганізацыя". Ну а затым „Ніва" ад 15 чэрвеня 1958 г. ужо інфармавала сваіх чытачоў: „У

ВІКТАР ШВЕД

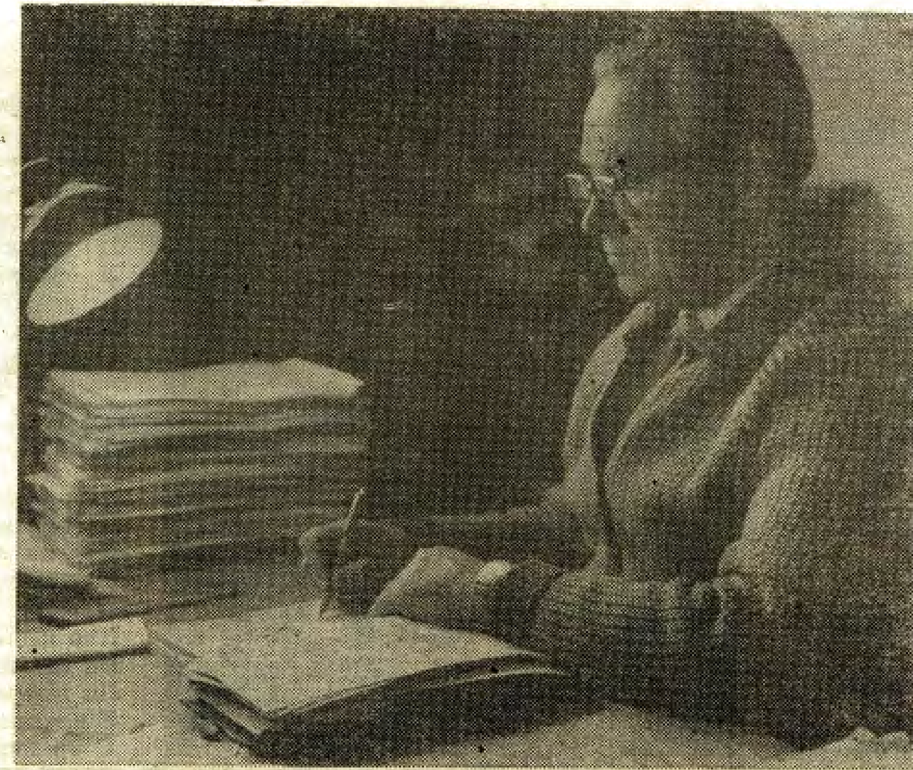
МАЯ МАЛЕНЬКАЯ АЙЧЫНА

Мая маленькая айчына,
Мой беластоцкі родны край.
Тут басанож стаптаў сцяжыны,
Што праляглі праз поле, гай.

Цаніць тут навучыўся працу,
Мову айчынную, народ.
І не магу цябе я страціць,
Ты даражэйшая штогод.

Далёка ад цябе — сумую.
Убачу — дык шчаслівы зноў.
У сэрцы заўсягды нашу я
Крыніцу мар маіх і сноў.

Мая маленькая айчына,
Я твой адданы верны сын.
Цябе ніколі не пакіну,
Мая калыска, мой спачын.

ВЯРНУСЯ

Даўно я выйшаў з вёскі Мора,
У маладым яшчэ жыцці.
Іду я пастаянна ў горад
І не магу ніяк дайсці.

І з гарадской бетоннай клеткі,
На яве, а таксама ў снах,
Сэрца імкнецца на палеткі,
Туды, дзе мой пачаўся шлях.

Родны куток маёй айчыны,
Мой беларусе — кроўны брат!
Я вас ніколі не пакіну,
Вярнуся я да вас назад.

ПРЫМАКІ

Было ў мінулым заўжды так:
Найбольшая бяда і сварка
Там панавала, дзе прымак
Йшоў на чужую гаспадарку.

Ды маем век цяпер такі,
Што трацім у сваё надзею,
І ціснемся ўсе ў прымакі
Мы да суседзяў-дабрадзеяў.

І надта згодны мы з усім,
І чуемся ўсе быццам дома,
І забываем нат аб тым,
Адкуль выводзімся і хто мы.

Калісь спытаюць: дзе ж такі,
Што беларусам жыў тут недзе?
Адказ пачуюць: прымакі
Усе цяпер яны ў суседзяў.

РАСКАЖЫ НАМ, ЛЕС ДРЫМУЧЫ

Раскажы нам, лес дрымучы,
Аб мінуўшчыне сівой.
Пазнаваць нас мала вучаць
Шлях гісторыі сваёй.

Ведаем аб гэтым мала,
Як пад кронамі дубоў
Вояў некалі Ягайла
На крыжакаў грозных вёў.

Лес дрымучы, раскажы нам,
Шмат цікавячых нас спраў,
Як першадрукар Скарына
З Вільні ў Кракаў вандраваў.

Раскажы нам, лес зялёны,
Як калісьці тут Кастусь,
Грозны камісар чырвоны,
Ваяваў за Беларусь.

Раскажы нам, лес бывалы,
Як падчас ваенных год
З фашыстоўскаю навалай
Тут змагаўся наш народ.

Стары лесе, раскажы нам,
Аб мінулым дарагім.
Мы з гісторыі Айчыны
Абакрадзены зусім.

Фота В. Сумінскага

ЯНІНА ШОСТАК

* * *

дзе ж мы свежыя
з малаком на вуснах
дзе ж дні пахучыя марамі
калі з нас эмануе слодыч веры
у ідэю кахання
дзе ж славы жэст...
час — праміванне
свет — праміванне
вечнасць дзе ж...

* * *

так нядаўна
пяклі крапівой словы твае
прымушалі
загадвалі ісці на розуму дно
нахабныя ў сваім пачатку
чуллівыя ля варот немачы
шчаслівай
не змагалася я
навошта ж ёсць...
Вера Надзея Любоў

(Працяг са стар. 12)

НАШ ПАРНАС

дзе радасці й надзеі пахавалі
(можа, нас чуе Юрка Г.? можа,
нас дзядзька Квас пахваліць?)

XIII

Гары не зварухнуць —
яе ўспірае
карэспандэнтаў рой ўжо
не малы,
пішуць на розныя лады. І што
было б
без гэтай мітусні?

XIV

І так прайшло гадоў нямала
На „Ніве“ ўсё штосьць паспявала,
калі быў ураджай, калі засуха...
Але не варта падаць духам:
трыццаць гадоў ацэньваць
можна так і сяк.
Мо не загінем шчэ, я бачу,
падрастае маладняк.

XV

Калі хто тут пакрыўджаны —
каму замнога, а каму замала,
каму мо важнаму нат месца тут
не стала
(ах! паперы брак і часу
не хапала —
адзін пра ўсё не праспяваеш).
Прабач тады, стваральнік мілы
мой, прабач —
З пашанаю —

А. Анішэўская,
чытач.

нядзелю 8 чэрвеня ў Беластоку адбыўся арганізацыйны з'езд Беларускага літаратурнага аб'яднання (...). З'езд паклікаў праўленне і прыняў статут аб'яднання. Пастаноўлена, што аб'яднанне будзе гуртавацца пры рэдакцыі „Нівы“ і будзе выдаваць літаратурную старонку“.

Вось так паявіліся фармальныя рамы таго беларускага літаратурнага руху, які крыху пазней прыняў назву „Белавежа“ і якому ў гэтым годзе спаўняецца трыццаць гадоў.

*

На працягу гэтых трох мінулых дзесяцігоддзяў гістарычна-культурную вартасць „Белавежы“ стварала некалькі творчых пакаленняў. З штомесячных літаратурных старонак у „Ніве“, перыядычна выдаваных альманахаў, а таксама літаратурных матэрыялаў, змешчаных у „Беларускіх календарах“, відаць, як змяняўся асабовы склад аб'яднання. Інакш і быць не магло. Гэта з'ява нармальная, як тое, што з першапачаткоўцаў зараз на літаратурным палетку актыўна працуе не больш пяці-сямі чалавек. Іншыя — адметныя постаці з народа, адвечныя шукальнікі дабра і праўды — на жаль, выкрышыліся. Магчыма таму, што творчая праца, як ніякая другая, калі яна сапраўды творчая, дамагаецца поўнай інтэлектуальнай, псіхічнай і эмацыянальнай аддачы. Да таго трэба мець шырокі дыяпазон самых разнастайных ведаў і незвычайную адвагу, і веру, і горы цярплівасці, і непагасную энергію, і — божую памазанасць. І вялікую сілу волі, каб усе гэтыя вартасці яшчэ шліфаваць няспыннай адукацыяй ды самаадукацыяй. Таленты ад прыроды, чыстыя самародкі гараць у свеце мастацтва, пэўна, ярчэй. Але і карацей гараць. Як паказвае гісторыя хоць бы еўрапейскіх літаратур прадаўжэнню творчай патэнцыі выразна спрыяе іменна высокая кваліфікаванасць і прафесіяналізм. Вось таму і ў нас на чало літаратурнага руху хутка выйшлі такія здольныя людзі, як Надзея Артымовіч, Юрка Баена, Кастусь Бандарук, Ірына Баравік, Алесь Барскі, Яша Бурш (Янка Анісэровіч), Мікалай Гайдук, Юрка Геніюш, С. Заставін (Лявон Майсеюк), Юрка Зубрыцкі (Георгі Валкавыцкі), Уладзімір Паўлючук, Зося Сачко, Вінцук Склубоўскі, Ян Чыквін, Дзмітры Шатыловіч, Міхась Шаховіч, Віктар Швед, Сакрат Яновіч. Большасць з іх гэта ўжо аўтары шматлікіх і важкіх зборнікаў паэзіі, апавяданняў, сцэнічных твораў, тамоў прозы, мастацкага перакладу, а таксама і навуковых доследаў. Тут ужо можна гаварыць пра паасобныя, сфармаваныя творчыя індывідуальнасці, пра пісьменніцкі стыль, пра ідэйна-эстэтычныя канцэпцыі і г.д.

„Белавежа“ ўзнікла ў польскім так званым „разлікавым“ перыядзе, які пачаўся ў краіне 1956 годам. Але творчасць беларускіх літаратараў не была „разрахунковай“, не супадала з той тагачаснай асноўнай тэндэнцыяй польскай літаратуры. „Белавежцы“ ад пачатку стварылі свой мікрасвет і свае далягляды, адным словам, сваю ўласную мастацкую рэчаіснасць, якая гэтай багатай непаўторнасцю якраз і прыцягвала аматараў ды знатакоў прыгожага пісьменства. У гэтых ужо звыш пяцідзесяці апублікаваных аўтарскіх кніжках, разнастайных па жанру і тэматыцы, па-свойму і вельмі цікава адлюстроўваюцца ўсе важнейшыя грамадскія, палітычныя, ідэалагічныя, рэлігійныя ды іншыя праблемы, якія нуртавалі і нуртуюць беларускае асяроддзе ў Польшчы.

На пачатку, калі наш літаратурны рух толькі што ўваходзіў у арганізацыйную пойму, планавалася, як памятаем, прыняць статут аб'яднання. Дрэнна, а мо і не дрэнна сталася для дабра агульнай справы, але „белавежцы“ маглі развівацца дагэ-

(Працяг на стар. 6)

ЯН ЧЫКВІН

ПЕСНЯТВОР

Варушыцца крышталъная пявець,
Развешана на гнуткіх сцёблах хмелю.
Званочкамі жаўрук ўсё намагаецца звінець
Свой гімн жыццю і роднаму аселлю.

Цiлiўкаюць ў гародах канаплянкі,
Хрушч у траве агонь зялёны крэша,
Загоны пахнуць маківарай п'янай,
Нярэвясла святла дымяць, як галавешкі.

Расце, расце цяпло раслін,
І прагна сокі п'е усё жывое —
Старэча дуб і хлапчанё жасмін
І мокрыя лілей галоўкі над вадою.

Зямелька, пухкі пыл, бацькоўскі песнятвор,
Пакроплена слязьмі ад радасці, ад плачу,
І я — твой марнатраўны сын. Катораму
Дала ты раз адзін саму сябе пачуць
і ўбачыць.

КУРАДЗЁР

Прыгрэла на падворку — благадаць!
Жыццё варушыцца па закутках. І з плесні
Гамункул нават хоча ўваскрэснуць —
А я нясу на коўбак пеўня зарубаць:
Не модныя спявае зараз кукарэка песні,
Не кінуў у куток свой фрэнч пярынны,
Не спырхнуў самавольна з плоту-алтара,
Не перастаў падманна сакатух скліказь,
Хоць выгляд меў такі нявінны —
Таму нясу на коўбак курадзёра-песняра.

СЦЕЖКА

Затравелая сцежка. Па ёй толькі боса.
Да той там малільні, да духа святога,
Дзе, як крык птушкі — лёсу ўсплёсы
У згустку жывым зямлі і нябёсаў.

Хто я? Чаму я? Мус? Выпадкова
На гэтай планеце? З мысляй у целе?
Па нітцы жыцця, дрыготкай і крохкай,
У вечным бляску родных аселіц
С крыжам сваім да цалунку Дажбога...

ЮРКА БАЕНА

СВЯТЫНЯ

„белавежцам"

Гаворым на многіх мовах Еўропы,
Усімі сродкамі людской прысутнасці.
Гаворым голасам,
рэхам,
смехам,
Лавінай снежнай,
шумам траў,
рэк і вадаспадаў,
Енкам сірэн,
машын
і тэлефонным звонам.

. . . .

Толькі ў Пушчы маўчым мы.
У Белавежы нашай,
Святыні нашай!..

З ЦЫКЛА:

ДУМКІ ПРА МІР

* * *

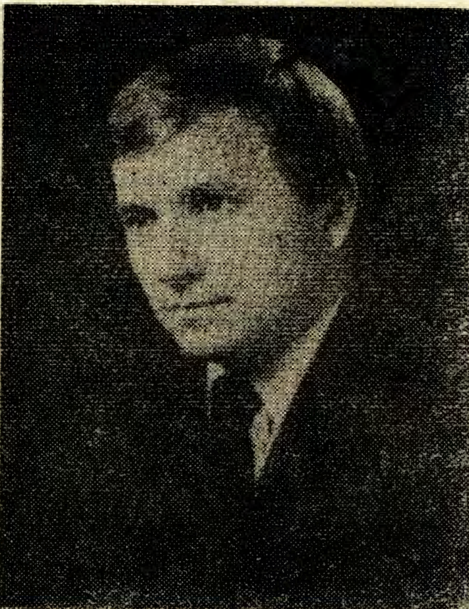
Свету трэба кулакі раззброіць
Вызваліць напружанасць мускулаў

каб кожны мог паверыць
каб кожны мог убачыць
як паміж пальцамі далоняў
яснее Будучыня

* * *

Вялікая частка таго,
Што найбольш кахаў я
ў жыцці,
Адплыла ў лодках праміпання.
Асталіся аднак
Рукапісы мінулага,
Шолах учарашніх крокаў...

Цяпер з маленькім сынам
На беразе ракі
Будуем судна —
Каўчэг для Памяці.

ЮБІЛЕЙНЫЯ СВЯТКАВАННІ

Сёлетні чэрвень у дзейнасці БГКТ і ў жыцці нашай грамадскасці будзе праходзіць пад знакам 30-годдзя літаб'яднання „Белавежа".

Ужо ў нядзелю 5 чэрвеня 1988 г. у памяшканні БГКТ на вул. Варшаўскай 11 пачнецца а 11 гадзіне ўрачыстая сустрэча „белавежцаў" з уладамі горада і ваяводства, актывам Таварыства і з паклоннікамі іх таленту. У гэтай урачыстасці ўдзельнічаць будзе дэлегацыя гродзенскіх літаратараў.

Самай важнай падзеяй будзе міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная польска-беларускім культурным узаемасувязям. Праходзіць яна будзе ў Беластоку 24-25 чэрвеня 1988 г. з удзелам польскіх і замежных навукоўцаў, у тым ліку і з БССР. Многія даклады, падрыхтаваныя на канферэнцыю, датычаць літаратурнай творчасці „белавежцаў". Удзельнікі канферэнцыі паедуць 24 чэрвеня 1988 г. вечарам у Белавежу на святкаванне Купалля.

У нядзелю 26 чэрвеня 1988 г. адбудзецца ў беластоцкім амфітэатры Дзень беларускай культуры, мерапрыемства, поўнасцю прысвечанае літаб'яднанню „Белавежа". На сцэне амфітэатра выступіць, апрача нашых спевакоў, калектыў „Музыкі" з Гродзеншчыны.

Пачынаючы ад чэрвеня, у многіх мясцовасцях на Беласточчыне будуць арганізаваны беларускія народныя фэстыны пад лозунгам „30 год „Белавежы". На іх літаратары — „белавежцы" будуць папулярызаваць дасягненні беларускага літаратурнага руху ў ПНР.

Чытачоў „Нівы" запрашаем на ўсе літаратурныя мерапрыемствы.

В. Луба

РЭЧАІСНАСЦЬ „БЕЛАВЕЖЫ", ПРАЎДА РЭЧАІСНАСЦІ

(Працяг са стар. 5)

туль наогул свабодна, без зверху прынятых ці накінутых палітычных і эстэтычных канонаў дзеяння. Дык развіваліся свабодна, аднак жа не ішлі кожны у свой бок. Яднала іх супольная нацыянальная мэтанакіраванасць. Нават не глыбокі агляд твораў „белавежцаў" выяўляе ў многіх месцах сумеснасць іх пагляду на істотныя праблемы сучаснасці, а таксама сумеснасць іх асноўных мастацкіх і ідэйных прынцыпаў, што і дазваляе, на маю думку, цяпер ужо гаварыць аб „Белавежы" як аб усё больш выразным напрамку або школе ў беларускай літаратуры, якую стварае група пісьменнікаў, вылучаных з увагі на блізкасць, падабенства іх творчасці незалежна ад таго, ці самы яны прызнаюцца ў гэтым.

„Белавежа" як літаратурная з'ява даўно стала заметнай далёка па-за межамі беластоцкага краю, нашай малой айчыны, якую мы наследвалі ад сваіх прадзедаў, на якой жывем па праву, у граніцах натуральнага абсягу беларускай культуры і мовы, аб чым сведчаць многія факты і дакументы, як хоць бы, напрыклад, карта Маскоўскай Дыялекталагічнай Кампаніі Расійскай АН, Петраград-Масква 1914-1915 г.г. Многія творы „белавежцаў" ужо перакладзены на польскую, украінскую, нямецкую і англійскую мовы. Аб іх аўтарах паявіліся біяграфічныя занатоўкі ў такіх спецыялізаваных і аўтарытэтных выданнях, як Л. Бартэльскага „Польсцы пісажэ всполчэсні", як „Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі", як The International Authors and Writers Who's Who, Eleventh Edition for 1988, Cambridge. Пра некаторых „белавежцаў" пісалі ў сваіх доследах беларускай літаратуры Ф. Найройтэр у Аўстрыі і праф. А. Макмілін, а таксама Шырын Акінэр у Англіі.

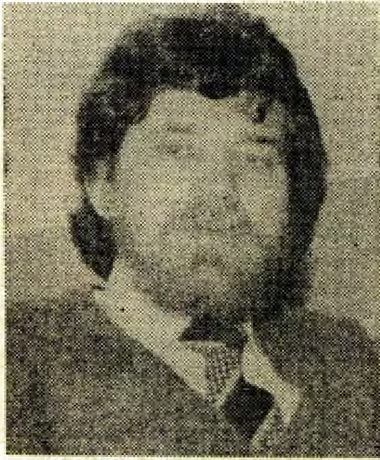
І хоць аб нашых літаратурных здабытках ведаюць і ў Савецкай Беларусі (у Мінску выдалі нам альманах, выйшлі зборнікі А. Барскага, С. Яновіча, В. Шведа; вершы „белавежцаў" публікаваліся на старонках часопісаў „Полымя", „Літаратура і Мастацтва"), і ва ўсіх па сутнасці краінах свету, дзе пражываюць нашыя суайчыннікі, і хоць значэнне гэтага руху ў грамадска-культурным жыцці Беласточчыны дый усёй Польшчы немагчыма ўжо пераацаніць, то ўсё-такі — як ні парадаксальна — аб „Белавежы" няма дасюль не толькі грунтоўнага гісторыка-літаратурнага аналізу, але і якога-небудзь падручнага, адэкватнага рэчаіснасці, сістэматызаванага агляду-летапісання. Няма таму, відаць, што і ні аб адным з вядучых „белавежцаў" не паявілася яшчэ ніводная сэнсоўна аргументаваная публікацыя, з якой можна было б даведацца пра творчы шлях пісьменніка, пра яго важнейшыя мастацкія дасягненні, раскрытыя на шырокім фоне беларускай і польскай літаратур.

Выйшла вось у нас ужо колькі змястоўных зборнікаў паэзіі і прозы. І ўсе — што камень у ваду. А чаму? Чым яны каштоўныя? Якая мера адоранасці аўтара? Што цікавага хоча сказаць ён у сваім чарговым творы і што новага ўносіць у скарбніцу нацыянальнай культуры? Без увагі крытыкі, якая мае ўсе паўнамоцтвы разганяць салодкі чад навядання, нашы кнігі надалей будуць неймаверна хутка вылятаць з памяці чытачоў, бясследна прападаць у моры іншых кніг, а мы самі, на сваім падворку, будзем толькі Іванамі-дурачкамі без роду і племені.

ЯН ЧЫКВІН

МІХАСЬ ШАХОВІЧ

ПАДАРОЖЖА

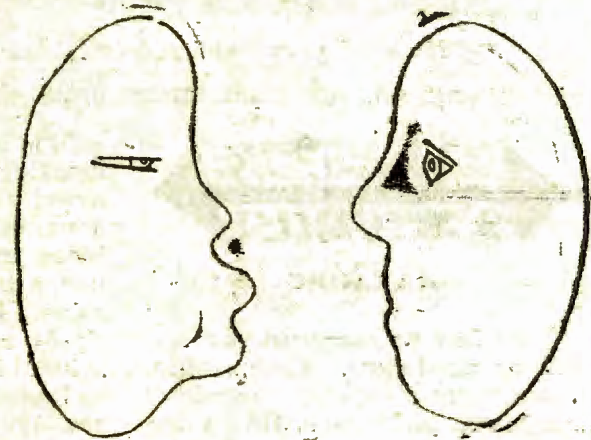
На ганку дня
заранка чырвонее.
Конь сівагрывы
ў ранішняй імгле
наровіцца
ў мунштуках,
з-пад капыт
іскры,
вона злее...
У плыні часу
не ўстаяць.
Паедзем, мілая,
паедзем
проста з усходу
захад сустракаць.
О,
чалавечы лёсе —
вечны эмігранце,
ростань
і раздарожжы.
Паедзем, мілая,
паедзем ў падарожжа...
Хвіліны ўжо
на возчыка крычаць,
час
скрыпіць ад стомы.
Едзем.
Надзей раніца
у душы звоніць.
Жаўрук —
сонца пасыльны,
небам прадвесня
з весткай гоніць:
— Жыццё
расплюшчвае вочы!
Новы парадак!
... Парадак
штодзень новы крочыць,
штодзень
сцірае непаладкі.
І ў непарадку
ёсць парадкі...
Едзем.
Хвіліны пруць
так ашалела.
Учарашняе
у сэрцы млее,
успамінам скарупее,
а было ж гэта
надзеяй.
Жыццё не любіць
поўнага даверу.
Едзем.
А дзень сівы
і барадаты,
абцёршы слёзы
сонца рукавом,
з поўдня махае.
Не было сустрэчы,
а ўжо расстанне.
Выходзім з хаты,
каб
ісці дахаты.
Вечна журбу
цягнем на повадзе,
пяшком,
і злосць да брата.
Едзем, мілая.
Дарогай —
пожня мараў.
А ў душы сенажаць
усё яшчэ трывае...
Дом
недзе расплыўся,
сын
не сустракае...
А было ўсяго тут,
як добрым ураджаем
. . . .
Нарадзіўся раз —
вечна паміраеш.
. . . .
Вунь,
на схіле дня,
восень захліпала.
Едзем,
усё едзем,
едзем аж да стомы.
І калі б здавалась...
Зноў
няма нас дома.
А на ганку дня
Заранка чырванее,
дзіка
рвуцца коні...
А мы не паспелі.

УЛАДЗІМІР ГАЙДУК

КЛАСІК

Адзін раз, як кажуць праныры, заўчасна
Здавалася Стасю, што ён — ужо класік.
Перад стадам авечак чытаў свае вершы,
Падпернуўся кіем, лоб угору задзершы.
Авечкі заўсёды прывыклі без слова
Слухаць загады Стаські-аканома
І толькі катора прытупне нагою
На знак павзжання; вядома, вядома...
А ён гэтым часам лунаў у прасторы,
Праліўшы ў экстазе натхнёныя словы;
— Я ваш правадыр, драбяза вы авеча!..
Баран тут знячэўку разбегся, як трэсне
У Стаськаў азадак, бы ў пень той альховы.

Тварэнне заўсёды прыходзіцца з болем.

Мал. Міколы Давідзюка.

ВІКТАР СТАХВЮК

* * *

мне
б
апошняй
птушкай
у ключы
паляцець у вырай
ад
учарашніх ідалаў
партрэтных позіркаў
ад
мазолістых каленяў
зашнураваных вуснаў
замарожаных сэрцаў
ад
распяццяў
войнаў
і пагроз
экалёбыля
чорных снегападаў
узлятаць
у млечны
шлях
дзіцячых
сноў
ачалавечыцца

* * *

прачнулася гоманам
у бярозавай прасторы
лаўрэнціем
спалоханае
рэха
узляцела
на крыллях зязюлі
у вусны першага слова
абмыла
снегам вішнёвага саду
загадзя
паморшчаны твар
чалавек
занава
стаў
расці
выпрамляць
у дугу
згорбленыя
плечы
каб
толькі не аглянуцца
выпугнуць
з венаў жывёлахатнюю пакорнасць
а то ізноў
асляпне
рэха
пакоціцца
ў чорны
замак
цішыні
бы блукаючыся там
вышываць
узор
жыцця
абыякавы
як ты сам
патрэпаны
як падлеткава вопратка

САКРАТ ЯНОВІЧ

ЧОРНАЯ ЛЁЛЯ

У мяне быў гешэфт з Зюнікам. Ён, вярнуўшыся з Лондана, пахваліўся моцнаю валютаю. За яе мы дасталі ў камбінатараў усё, што нам трэба было, каб звітна круціць справаю. Я любіў даходную рызыку. Адчынілі слёсарную майстэрню.

Галава Зюніка варыла камалей. Не пра ўсё мне быў сэнс казаць яму. Ён, дарэчы, і не дапытваўся, калі я не закідаў слова наконт грошай. А выпускаць з рук вялікія сумы быў у нас яшчэ час.

— Слухай, ты здаровы? — меў Зюнік такую звычку пачынаць гутарку са мною, што выклікала ў мяне ўздрыг.

— Здароў. Чаму пытаеш?

— Будзе здароўе, усё будзе, — паўтараў ён. Я не адразу скеміў, што набраўся Зюнік гэтага, пабыўшы ў чужых.

Надта ж паакуратнеў. Да выезду туды ён балаганіў, як і ўсе. Цяпер жа зрабіўся непадобным на нашага чалавека, не напіваўся і не брыдкасловіў. Гэта трохі перашкаджала ў здзелках, хоць магчыма, што нават і не... Спекулянцкая драбнота, якой нельга ні ў чым уступаць, вынюхае, што за доўгім языком кароткі долар.

Зюнік падабаўся бабам. Яны, праўда, любяць парагатаць пры жартаўніку ды фокусніку, але па-шчырасці не шануюць такога мужчыну. Іхняя рацыя, відаць, у тым, што весялун не так заядла зарабляе грошы... Да Зюніка прысмакталася Чорная Лёля. Як я па часе зразумеў, гэта была норма: спакайнοту чорт падчэпіць!

Не мая справа, што Чорная Лёля вычаўпала з Зюнікам. Зрэшты, а што я мог?! Ён перастаў з'яўляцца. Калі я, нарэшце, пайшоў да яго на кватэру, даведаўся, што ён некуды выехаў. І не адзін, — дадала паспалітага выгляду гаспадыня. Па тым, як яна замаўчала, быццам бароняччы нешта цуднае ёй, мне ў той самы момант падумалася, што пекната Чорнай Лёлі даканае цэлы гэты наш гешэфт. Без Зюніка я нічога не варты.

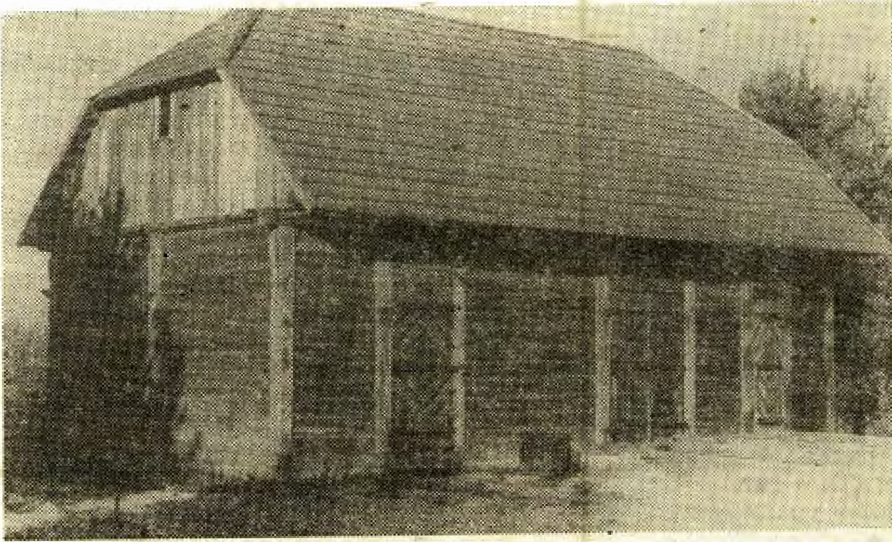
Я яго болей ужо не бачыў.

Неяк пасля знаёмы камбінатар перагаворваў, што Зюнік цягаўся з Чорнай Лёляю па ўсякіх цёплых краінах, аж завалокся зноў у Англію, дзе яна яго і пакінула. Сышлася з другім, і той павёз яе ў Амерыку.

Я доўга яшчэ спадзяваўся, што Зюнік прыедзе назад альбо хаця прышле мне ўспаможэнне.

Фота Лёніка

Этнаграфічнае акенца

Музей беластоцкай вёскі. Свіран. Фота М. Гайдука.

КАХАННЕ

Вася быў на дваццаць год старэйшы ад Ілоны. Сумняваўся, аднак запрапанаваў ёй „хадзіць". Дзяўчына згадзілася. Яна добра ведала, што ў Васі многа грошай. Васемнаццацігадовая Ілона рашыла спачатку заваладаць сэрцам Ваські, а пасля яго грашыма.

Яны „хадзілі" ўсяго тры месяцы. Спачатку былі толькі пацалункі ды пяшчоты, а пасля, вядома, секс. На чацверты месяц Ілона сказала Васі: „Я цяжарная, але пакуль што не хачу радзіць. Гэта сапсуе маю кар'еру. Трэба зрабіць так, каб не было дзіцяці і паехаць далёка адсюль, каб знаёмыя не ведалі. Думаю, досі 100 тысяч на такое мерапрыемства". „Добра. Зраблю, як хочаш. Я цябе моцна кахаю".

Вася даў грошы, а Ілона ў смех: „Ашукала дурня".

Аўрора

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

САЛАТА СА ШЧАЎЯ

На 20 дэкаў шчаўя ўзяць 2 яблыкі, 1 цыбулю або 2-3 зубкі часнаку, 4-5 радысак, 3-4 лыжкі смятаннага соусу, зеляніну пятрушкі, цукар і соль па смаку.

Шчаўе перабраць, памыць, асушыць і нарэзаць вузкімі палосачкамі. Яблыкі памыць, абабраць і сцерці на бурачанай тарцы. Радыску памыць і нарэзаць на тонкія скрылёчкі, цыбулю або часнок дробна пасячы. Усё разам перамяшаць, пасаліць, дадаць крыху цукру, заліць смятанным соусам, пасыпаць пасечанай зялёнай пятрушкай.

Смятанны соус: На 1 шклянку смятаны бярэм 1 шклянку мясного булёну, 1 лыжку масла, 1 лыжку мукі і соль.

Муку падсмажыць на масле, спалучыць з булёнам і, памешваючы, варыць мінут пяць. Тады дадаць смятану, пасаліць і перамяшаць.

САЛАТА СА ШЧАЎЯ-ІІ

На 15 дэкаў шчаўя ўзяць 2-3 радыскі, 1 цыбулю, 1 яблык або 1 кіслы агурок, 3-4 лыжкі тваражнага соусу, цукар і соль па смаку.

Шчаўе перабраць, памыць, асушыць і нарэзаць палосачкамі. Радыску памыць і нарэзаць скрылёчкамі. Цыбулю абабраць, памыць, пасячы. Моркву і яблык або агурок, памыўшы і абабраўшы, сцерці на бурачанай тарцы. Гародніну перамяшаць, дадаць соль і цукар па смаку. Заліць салату тварожным соусам.

Тварожны соус. На 20 дэкаў тварагу бярэм 2-3 шклянкі кіслага малака або кефіру, сок з палавінкі лімона, цукар і соль па смаку.

Тварог далікатна расцерці і перамяшаць з кіслым малаком ці кефірам. Пасаліць, дадаць лімонны сок, цукар па смаку і дакладна перамяшаць.

БУЛЬБЯНЫ СЫР

На 1 кг бульбы трэба ўзяць 1 кг тварагу, 3 жаўткі, 1 лыжку кмену, соль.

Бульбу памыць і зварыць у лупінах. Тады абабраць яе і прапусціць праз мясарубку. У атрыманае пюрэ дадаць пакрышаны тварог і сырыя жаўткі. Усё пасаліць, пасыпаць кменам і добра перамяшаць. Так падрыхтаваную масу скатаць у рулет, загарнуць у марлю, намочаную ў гарачай вадзе, і, прыціснуўшы, пакінуць на 2-4 гадзіны. Выняўшы з марлі „сыр", парэзаць яго на кавалкі. Падаваць са смятанай ці салодкай смятанкай. Гэты сыр вельмі падыходзіць як закуска да піва.

САЛАТ З ПАНЦАКУ

На 1 шклянку панцаку бярэм паўшклянкі сушаных сліў, паўшклянкі сушаных яблык, 2 свежыя яблыкі, 2 лыжкі разынак, паўшклянкі салодкай смятанкі, 1 лыжку масла, 1 шклянку малака, 1 лыжку цукру, ванілін, соль.

Панцак намачыць, а пасля зварыць у пасоленай вадзе з малаком. Добра адцадзіць, палажыць у міску і заліць салодкай смятанкай. Слівы добра памыць, намачыць у гарачай вадзе, асушыць, выняць з іх костачкі. Сушаныя яблыкі памыць, намачыць і дробна пасячы. Свежыя яблыкі памыць, абабраць, дробна нарэзаць і хутка падсмажыць на масле так, каб не разварыліся. Разынкі памыць у гарачай вадзе і асушыць. Падрыхтаваныя фрукты палажыць у кашу, дадаць цукар, ванілін, усё разам добра перамяшаць. Салату гэту падаюць да печанай птушкі і страў з цяляціны.

Гаспадыня

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, я перша напішу, а пасля запытаю. Я на водпусце сустрэў прыгожую дзяўчыну, у яе былі сінія вялікія вочы, русыя валасы, губкі банцікам. Калі я да яе падышоў і загаварыў, то яна адазвалася вельмі прыемным голасам. І ячшэ штось такое мела, як бы магніт, бо як яна пайшла, то ў той бок мая галава сама павярнулася. Я шкадаваў, што не запытаў, адкуль яна, такая прыгажуня.

Але ж мне давялося прахадзіць праз адну вёску. Якраз адна дзяўчына мыла акно з панадворку. Як угледзела мяне, то схавалася за дзікі вінаград. Заўстыдалася. Калі я вяртаўся назад, то яна ўжо сядзела на лаўцы і была хораша апранутая. Была гэта тая самая дзяўчына, што я бачыў на водпусце. Я з ёю прывітаўся, а яна сказала, каб прысеў на лавачку. Ну й сеў. Трэба штосьці гаварыць, а тут трэма, духу шмат, як бы з кіламетр прабег, і ў яе, бачу, грудзі высока падымаюцца. Мы сядзелі пад вялікім каштанам, над ракой лёталі і кугікалі чайкі, падымаўся за ракой белы туман, з якога віднелі вяршыні дрэў у суседняй вёсцы. Месяц свяціў так ясна, што хоць іголкі збірай. Так было ціха, як бы ў вёсцы не было душы жывой. Пры гэтым, што было кругом нас, і пры святле месяца дзяўчына рабілася штораз прыгажэйшай.

Гэта была восень. Мы яшчэ некалькі разоў сустрэліся да зімы. Зіма ўжо не такая выгодная на каханне. У яе вёсцы былі яшчэ дзве пары закаханых. Яны выбралі пакойчык у адных старэнькіх людзей. У пакойчыку былі для дзвюх пар месцы лежачыя і для аднае пары — сядзячае, дык мы туды далучыліся. Тыя дзве пары то кахаліся лежачы, ажно ложкі скрыпелі, бо не выляжаць, каб не паварнуцца. Вядома, што старэйшыя, то старэйшыя, а мне вельмі ж было добра, калі сваю руку палажыў на яе калена. Яна часам гаварыла: „Можаш і вышэй сваю руку палажыць!" Адна сяброўка з тых закаханых парачак больш хацела гаварыць са мной, як са сваім нарачоным, і аднаго разу сказала: „Пара ўжо пачынаць!", а я сказаў: „Мы ўжо пачалі кахацца, а на тое, пра што ты думаеш, то будзе ноч пашлюбная. А да таго не хачу ёй паказваць дарогі, каб на мой рахунак хтосьці ёй не пакінуў бахура!" Тая сяброўка да мае нарачонае паківала галавою і сказала: „Ужо былі такія, што ёй паказалі гэту дарогу!" Я з таго ўсяго ўзяў ды й запытаў у яе: „Ці праўда, што табе ўжо паказалі дарогу?" Яна мне хутка адказала: „Пакуль што я не сляпая, каб мне паказвалі дарогу!" І з тых пор яна не захацела са мной сустракацца. А я яе ўсё роўна кахаю і не магу знайсці другой такой дзяўчыны, каб была на яе падобнай.

Дарагое Сэрцайка, скажы, хто з нас больш вінаваты ва ўсім: я ці сяброўка?

Цімошка з-пад граніцы

Цімошка! Такія справы, аб якіх ты пішаш (вельмі паэтычна, эрэшты), надта інтымныя. Таму вырашаць іх можа толькі і выключна сама пара закаханых. А ты — не досыць, што дапусціў да ўмешвання трэцюю асобу — то яшчэ ёй адразочку паверыў. А тая сяброўка, бадай, толькі таго і чакала, што твая нарачоная адвернецца, а тады яна хапяне цябе. Ну, і як, выйшла ў яе штосьці ці не?

Сэрцайка

P.S. Сяброўка тая, калі гаварыла, што пара пачынаць, пэўна пра сябе тады думала... А ты наіўны, не зразумеў!

СОННІК

127

Электрычнасць — перапужаешся; святло — важнае выступленне; ток — трапіш у канфлікт з акружэннем.

Эпілептык — вялікая перамена ў адносінах з людзьмі.

Эсенцыю піць — аўдавець; нюхаць — цябе акружаюць вераломныя.

Эскімос — пахаладанне ў адносінах з каханай асобай.

Ю

Юбілей святкаваць — дажывеш глыбокай старасці ў агульнай пашане.

Ювелір — цябе чакаюць спакусы.

Юла (бомк) — прыемная гульня.

Юнак — толькі сваёй сілай даб'ешся дабрабыту; цалаваць яго — да глыбокай старасці захаваеш свежасць.

Юхтавая скура — вялікі даход.

Я

Яблык — радасць і здароўе; на дрэве — ганаровае свяцтва; рваць — праследаванне; есці — разбурэнне найпрыгажэйшых спадзяванняў; кіслыя — прыкрасці з уласнае віны; салодкія — вясёлае здарэнне; купляць або прадаваць — добрыя прыяцелі; атрымліваць — цябе чакае штосьці прыемнае; кроіць — расстанне з прыяцелем; збіраць — добрыя інтарэсы; гнілыя — небяспека.

Яблыня цвітучая — добрыя навіны; зялёная — удачы.

Яблычнае віно піць — сваркі.

Ягады есці — хваробы ў дзяцей; шукаць — бескарысны занятак; знаходзіць — лёгкі даход; даспелыя — трывалае здароўе; недаспелыя — нязгода.

Ястраб — шчаслівая абміне цябе вялікая небяспека.

Ячмень — пераменнае шчасце.

Яшчарку бачыць — кароткае шчасце, перамена заняткаў.

Канец

Апрацаваў **Мікола Гайдук**

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ВІНШУЕМ „БЕЛАВЕЖУ"

Беларускае літаратурнае аб'яднанне „Белавежа", якое існуе пры Беларускім грамадска-культурным таварыстве, гэтымі днямі святкуе сваё 30-годдзе.

Нашым чытачам добра знаёмы прозвішчы Віктара Шведа, Алеся Барскага, Сакрата Яновіча, Янкі Чыквіна, Міколы Гайдука, Леапольда Танкевіча, Васіля Петручука і многіх іншых. Іх кніжкі чыталі многія з вас, у некаторых школах беларускія пісьменнікі, пражываючыя ў Польшчы, былі частымі госцьмі. А ўрыўкі іх прозы і вершы вучні рыхтавалі на дэкламатарскія конкурсы па творчасці „белавежцаў". Многія крылатыя словы нашых пісьменнікаў аб любві да роднага, да нашай мовы, да бацькаўшчыны ўпрыгожваюць школьныя беларускія кабінеты.

Сёння „белавежцы" святкуюць трыццацігоддзе супольнай працы ў творчай беларускай сям'і. Адзначаюць гэтае свята новымі цікавымі вершамі, апавяданнямі, новымі кніжкамі — новымі мастацкімі дасягненнямі.

Жадаем ім з нагоды юбілею далейшага творчага натхнення і прыемнай працы, а нам усім — як найбольш добрых і цікавых кніжак.

Сакрат Яновіч

ГАРЛАЧ

Пеўня празвалі Гарлач. Ён спакойны, калі пахмурна або дождж. Тады Гарлач дрэмле на дровах пад страхою альбо грабецца ў горбе гною за падваротняю.

Але сёння — сонца. Яно ўжо выкацілася над вербамі, што ля старога млына, і пячэ. А далёка, па гасцінцы, пастухі гоняць кароў.

Пахне расою.

Гарлач спявае і дзюбае сонных курэй-жонак, круціць моцным хвастом ды разглядаецца. Прыпыніўся ён насупраць буды сабакі Пудліка і, упёршыся кіпцюрамі ў пясок, выдаў сіплы гук: куры ачнуліся. Пудлік настабурчыў вушы і, на ўсякі выпадак, высадзіўшы адну лапу, прыязна пазяхнуў. Гарлач пабуслінаму насякерыўся на яго мызу, падазраючы сабаку ў нядобрых намерах. Пастаяўшы так у няпэўнасці, па-хітрунску кінуўся да міскі Пудліка, аблепленай засохлымі недаедкамі, і давай склікаць курэй.

Пудлік, гледзячы, як Гарлач бярэцца за ягоную міску, не сцярпеў, выскаліў зубы і брахнуў. Той вырачыўся на сабаку ды дзюбнуў у нос. Пудлік ад такой абразы ўскіпеў ды рвануўся ў бойку, намагаючыся сха-

(Працяг на стар. 10)

Сцэнка з п'есы Юркі Геніуша „Вываражыла". З гэтай п'есай выступілі ў сёлетнім конкурсе школьных тэатральных калектываў вучні са школы ў Орлі. *Фота Я. Чэрнякевіч.*

Удзельніцы сёлетняга дэкламатарскага конкурсу для школьнікаў, які быў прысвечаны 30-годдзю літаратурнага аб'яднання „Белавежа". Трэцякласніца Кася Зінэвіч і другакласніца Агнешка Саўчук. У іх рэпертуары былі вершы Віктара Шведа і казка Мікалая Гайдука. *Фота Я. Чэрнякевіч.*

Віктар Швед

ШТО ВАЖНЕЙШАЕ НА СВЕЦЕ

Задумоўваюцца дзеці
У вясковай хаце,
Што важнейшае на свеце:
Розум ці багацце?

— Хіба розум, — кажа Коля, —
Ён самы харошы,
Бо мы розуму ніколі
Не купім за грошы.

СІЛА Ў ВЕДАХ

Дужаліся дзеці
Летам на падворку.
— Я дужэйшы ў свеце, —
Закрычаў Ягорка.

З панталыку збіла
Пагаворка дзеда:
— Не ў мускулах сіла,
Хлопцы, толькі ў ведах.

СМЕХ

Смех — не грэх, — гавораць
людзі, —
Смех — здароўе, хай так будзе.
Лепш смяяцца, чымся плакаць.
Смех здараецца ўсялякі:
Ціхі, звонкі, істэрычны,
Шчыры, шумны, іранічны.
Ды яшчэ ў нас смеху многа
Недарэчнага, пустога.
Без усякае прычыны
Выбухае ён няспынна.
Смехам тым уся дурнота
Карыстаецца з ахвотай.

ПРАКТЫЧНЫ ТАТА

Вялікае ў нас свята —
Прынёс падарак тата,
Купіў на імяніны
Электрабрытву сыну.

— Навошта брытва, дзетка,
Яшчэ ж ты малалетка?
— Пакуль мой тварык гладкі
Дык брыцца будзе татка.

АРХІПКА ПІЛУЕ СКРЫПКІ

Спытаў цікаўны селянін
Суседа, што араў у полі:
— Скажы, як вучыцца твой сын
У гарадской музычнай школе?

— Хачу сказаць табе, браток,
Так працавіты мой Архіпка,
Што не мінуў яшчэ й гадок,
Як трэцюю пілуе скрыпку.

ЗАЛАТАЯ ТРУБА

— Дзякую табе, дзядуля мой,
Запаветную ты споўніў мару.
Не магу расстацца я з трубой,
Гэта вельмі дарагі падарак.

Дзьму ў трубу,
гуду як авадзень,
Патрубіць заўсёды я ахвочы.
Мама плаціць —
каб не граў я ўдзень,
Тата — каб я не трубіў уночы.

МАЎЧАННЕ — ЗОЛАТА

— Далі мне двойку, —
скардзіцца Рыгорка,
За гэта, што быў маўчуном
ля дошкі.
Маўчанне — золата, —
сцвярджае пагаворка.
Ды гэта ж не згаджаецца
ні трошкі.

Не вытрымаў
заўжды спакойны тата:
— Тут пагаворка
сэнс вялікі мае.
Балбочаш без патрэбы
як наняты,
Маўчыш тады,
калі цябе пытаюць.

Іван Аношкін

КЕМЛІВЫ ЧЫК-ЧЫРЫК

Схапіўшы ў сенцах венік, бабуля Агата пабегла на агарод.

— Кыш, кыш, нягоднік, каб цябе каршун схапіў! — замахнулася на суседчынага пеўня.

А той нягоднік з чырвоным грабеньчыкам і залатым хвастом вёў курэй на пасеянае бабуляй проса. Адчуўшы небяспеку, з палетка ўспырхнула і чародка вераб'ёў. На пеўня з чубаткамі можна-такі знайсці ўправу: пахваліцца суседцы Тэклі, нібы знайшла ў агародзе гняздо з яйкамі, і тая пэўна зачыніць усю птушкаферму. А як вераб'ёў адахвоціць? Усё проса паклююць, пакуль яна будзе ў горадзе дагледаць хворага ўнука.

— Акыш!.. Кыш, каб цябе!...

„Хто куды, хто куды!..." — растапырыўшы крылы, уцякаў на свой двор певень.

Бабуля Агата пагразіла яму ўслед.

„Дык як жа ўратаваць проса?" — думала яна. — Каб стаяў хто з венікам... Можа, пудзіла паставіць?.. А што?"

І, доўга не думаючы, бабуля Агата забіла пасярод агарода ў зямлю кол. Каля сучка прывязала да яго шпагатам перакладзіну. На перакладзіну, як на распасцёртыя рукі, напяла дзіравую ватоўку. Зверху над той старызной павесіла зяцеў сплюснуты капялюш.

Меркавала бабуля нядоўга прабыць у горадзе, ды давялося затрымацца. Дачакалася, пакуль доктарка падлячыла ўнука, дазволіла ўзяць з сабою ў вёску. Няхай падыхае там чыстым паветрам: у вёсцы не тое што ў горадзе — ад бруку, як ад патэльні, патыхае.

Рада бабуля, што акрыяў унучак. Рады ўнучак, што да бабулі прыехаў. У вёсцы ўсё яму новае, цікавае. Дамы тут каторыя з цэглы, каторыя з бярвенняў. Каля дамоў кветнікі, садочкі, агароды. Вось толькі з бабульчынага агарода нейкая пачвара яму, Юрку, венікам грозіць.

— Не бойся, унучак: то пудзіла... Проса сцеражэ... — супакоіла ўнука бабуля.

Пудзіла сцеражэ проса? Расхрабрыўся Юрка, рыпнуў брамкай. Падкраўся да пудзіла, а ў таго з-пад капелюша — ф-фы-ыр — успырхнула птушачка. Юрка спалохаўся, але не ўцёк. Ад вераб'я ўцякаць?

А з-пад капелюша пачулася — ціў-ціў-ціў.

Верабейка надзьмуўся, шэрым камячком скача вакол Юркі, сярдзіта цырыкае.

— Бабуля! Зірні, які Чык-чырык!.. Звіў гняздо пад капелюшом! — паклікаў Юрка бабулю, якая корпалася ў агародзе.

— Верабейка?! — здзівілася бабуля. — Хіба ён ачмурэў?! Зараз мы дадзім яму дыхту.

— Навошта крыўдзіць верабейкаў? — пераскочыў цераз плот бялявы хлопец — кватарант суседкі Тэклі. — Яны ж нашкодныя!

— Проса дзяўбе!.. — усноміў Юрка.

— Хіба толькі проса?! — лаяла вераб'я бабуля. — Табе, Андрэй, як практыканту варта было б ведаць, колькі за лецейка ён усялякае збажыны здзяўбе!

— Дык жа сабе на абед заслужылі, — заступаўся за вераб'ёў Андрэй. — Ой, як заслужылі!

— Што цырыкаюць? — здзівіўся Юрка.

— Добра, што й цырыкаюць... Асабліва зімой, калі на двары лютуе мароз... Яны ж цырыкаюць ды шкоднікаў у агародзе нішчаць. З красавіка па жнівень два-тры вывадкі гадуюць... Пяць-шэсць птушанят у кожным... Кормяць дзетак лічынкамі, насякомымі... Кожнай сямейцы — паўтысячы на дзень!

— Нешта дужа многа ты налічыў, — сумнявалася бабуля.

— А вы чулі, што ў галоўным парку Бостана... Дык вось, у галоўным парку таго амерыканскага Бостана пастаўлены помнік вераб'ю.

— Як герою? — яшчэ больш здзівіўся Юрка.

— То ж і пастараўся геройскі! — даводзіў Андрэй. — У Амерыку іх некалі англічане завезлі... Вакол Бостана шкодныя насякомыя так размножыліся, што ніхто не мог даць рады. Вусені напалі на сады і агароды... Людзям пагражаў голад. А тут наляцелі вераб'і і тых вусеняў — падчысцілі!

— За тое ім помнік?! — захапляўся Юрка.

— Хіба ж не варта?! А не так даўно ў Кітаі было. Перабілі кітайцы вераб'ёў: маўляў, як вы кажаце, бабуля Агата, многа зярнят дзяўбуць. А потым з іншых краін мусілі звозіць.

— Няўжо вераб'ёў куплялі? — не хацела верыць бабуля.

— А што аставалася рабіць: без вераб'ёў — бяда! — І Андрэй падхапіў Юрку на рукі. — Давай паглядзім, што ў гняздзечку.

У гняздзе капашыліся кволенькія птушаняты, разявілі жоўтыя роцікі: прасілі есці. Дык вось чаму кажуць: жаўтаротцік!

— Бабуля, няхай растуць, — папрасіў Юрка.

— Няхай сабе, — расчулілася бабуля. — Раз яны такія... гэтакія...

Так вось і астаўся жыць пад старым капелюшом кемлівы Чык-чырык са сваёй сямейкай. А калі птушаняты падраслі, шчаслівая сямейка пакінула свой гасцінны прытулак.

„Якія ж то нашы?" — не мог пазнаць Юрка сваіх у шумным вераб'іным кірмашы.

(Працяг са стар. 9)

ГАРЛАЧ

піць пеўня за горла. Гарлач распусціў пер'е і дзёр сабаку па вачах. Пакаціўся клубок — здавалася, што гэта ў Пудліка неспадзявана выраслі крылы і ён вось-вось узнімецца ў паветра.

Курыную шайку ахапіла паніка.

Гарлач ледзь жывы скочыў на плот, потым на свіран, а са свірна на хлеў... Унізе, у лопуху, рагаталі з яго куры-жонкі. Гарлач пастаяў на шчыце, прыкінуўшыся, што нічога не чуе. Пудлік высалапіў язык у насмешку, падла!

Гарлач са злосцю зляцеў у чужую бульбу. Ён пакінуў сваю сям'ю на цэлы дзень.

БЛІЗАРУКАСЦЬ

Што такое блізарукасць?

У нармальным воку прамяні святла пасля пераламлення сыходзяцца ў фокусе на сятчатцы, а пры блізарукасці — перад сятчаткай і даюць невыразнае, расплывістае адлюстраванне. Блізарукасць лечыцца акулярамі.

Вы заўважылі, што мянушкі „акулярнік" даўно зніклі? Гэта таму, што амаль палова класа — у акулярах.

Многія сцвярджаюць: хваробы вока — хваробы нашага часу. Не зусім так. Першыя звесткі пра захворванні вачэй сустракаюцца яшчэ ў старажытнаегіпецкіх пісьмовых помніках.

Але, безумоўна, наша бурнае, імклівае, тэхнічнае дваццатае стагоддзе з яго кіна-тэле-відэаінфармацыяй, з такой неабходнай чытацкай нагрузкай „дапамагае" вачам стамляцца, захворваць.

„Ура!" — усклікне гультай: лекар раіць не перастамляцца. Але як жа можа стаць высакакультурным, адукаваным сучасным чалавекам без кнігі, падручніка, без навуковых тэлеперадач?

Трэба толькі памятаць пра пэўныя правілы.

Па-першае — правільнае асвятленне. Настольная лямпа — злева. А калі глядзіш тэлевізар (не „запоем", а адну самую цікавую перадачу ў дзень), верхняе святло павінна быць абавязкова.

Па-другое — перапынкі праз кожныя 30-40 хвілін.

Па-трэцяе — гімнастыка вачэй. Гэта зусім нескладана, і нават на ўроку можна некалькі імгненняў паморгаць, паварочаць вачыма (толькі не рассмяшы суседа па парце, а то ён і пра ўрок забудзецца!). І яшчэ: выберы арыенцір на акне ці на сцяне, паглядзі ўважліва на яго, а потым перавядзі вочы на другі прадмет, і так некалькі разоў.

Калі б я была настаўнікам, то зрабіла б такую гімнастыку абавязковай. 5-10 секунд урока, а карысць якая! Ды пачынаць трэба не са школы, а з прадшколля. Бо дзеткі цяпер увесь час у абмежаванай прасторы: пакой у хаце, пакой у прадшколлі, клас... Мышца вока не практыкуецца для далі.

Трэба пастаянна пра гэта памятаць і пры малейшай магчымасці „працаваць" вачыма. Ты выйшаў на прагулку: паглядзі на дрэвы ў канцы алейкі, на воблакі, на высокую вежу суседняга дома. Трэніруй вока! Не ляпуйся. Памятай, дружок: 90 працэнтаў інфармацыі аб навакольным свеце паступае да нас праз органы зроку.

М. Барысавец, лекар-акуліст

Вучнёўская творчасць

ПРЫЙШЛА ВЯСНА

Вясною зеляне трава і збожжа, з цёплых краёў прылятаюць птушкі — буслы, жураўлі, гусі і іншыя. Зацвітаюць веснавыя кветкі — цюльпаны, браткі, нарцызы і іншыя. На дрэвах паявіліся свежыя зялёныя лісточкі. Ідзе цёплы дождж. Усё навокал ажывае. Вельмі прыгожа цвітуць яблыні, вішні, чарэшні, слівы і грушы.

Людзі працуюць у полі. Сеюць збожжа і садзяць бульбу. Сонца грэе ўсё цяплей. Дні сталі доўгімі, а ночы кароткімі. Крумкаюць жабы. Дзеці ездзяць на веласіпедах, гуляюць. Людзі лёгка апранаюцца.

Я вельмі люблю прыроду. Мне найбольш падабаецца вясна.

Анэта Юзвовіч, 6 кл., школа ў Чаромсе.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., Сусуманский район, п. Широкий, ул. Школьная, д. 23, кв. 6. Давыдзенковой Наташе. 6 клас.

* * *

БССР, 222320, Мінская вобл., Маладзечанскі раён, с. Краснае, вул. Камсамольская, 6, кв. 5 Барай Ані. 5 клас.

* * *

Лит. ССР, 234120, г. Укмерский, ул. Майрониса, 46-27. Просцевичюте Оринте. Арынта вучыцца ў чацвертым класе.

* * *

Адам Цэтра, вучань 4 класа, в. Тапаркі 14, пошта 17-204 Дубічы-Царкоўныя, Беластоцкае ваяводства.

* * *

СССР, 163019, г. Архангельск-19, ул. Декабристов, 9/7. Порозовой Тане. 4 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Дзяўчына зрабіла фатаграфію. А калі праявіла адбітку, здзівілася. Некаторыя дэталі не згаджаліся. Знайдзі розніцу на абедзвюх карцінках.

„НІВА" 5.VI.1988 г. Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Зорка".

Piątek 3 VI — 9.00 Wokół nas, kl. II—III. 9.30 Domowe przedszkole. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Szczypta soli" — czech. film fab. 11.35 Domator. 12.00 Krajobrazy Polski, kl. IV. 13.30 TTR — s. II Mech. rol. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.30 W szkole i w domu. 15.45 NURT. 16.15 Pr. dnia. 16.20 DT — Wiad. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Sprawa Józefa S. 18.30 Małe kino: „Oblicza Sahary". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 Premiery kina polskiego: „Chrześniak" — film obycz. 21.35 Czas. 22.05 Pr. publ. 22.40 DT.

Sobota 4 VI — 7.25 TTR — s. II Prod. zwierz. 7.55 TTR — s. II Prod. rośl. 8.35 Tydzień na działce. 8.55 Pr dnia. 9.00 Kino najmłodszych: „Strzeż się dziewiątego syna" — baśń ros. i „Podziemne przejście" — film anim. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.35 Azymut. 12.05 W świecie ciszy. 12.35 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. 13.15 Ze sztuką na ty. 14.00 Reportaż z przeszłości. 14.25 Los. D. Lotka. 14.40 Antologia dramatu powszechnego: Antoni Czechow — „Płatonow". 16.30 Studio Sport. 16.45 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 17.15 Teleexpress. 17.30 Plebiscyt Piosenki Opole '88. 18.30 Bumk. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Rewolwer" — film włoski. 21.25 Włączamy kanał 5. 22.10 Tydzień w polityce. 22.20 Tel. Przegląd Sportowy. 23.05 DT. 23.15 „Zbieg z Alcatraz" — film sensac. USA.

Niedziela 5 VI — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek. 10.30 DT. 10.35 „Osobliwości przyrody" — „Raj morskich ptaków". 11.05 Siedem anten. 11.35 Kraj za miastem. 12.05 Przyszłość zaczyna się w szkole. 12.55 Teatr dla dzieci: Andrzej Maleszka — „Dziennik z Planety Babel". 13.35 Koncert Życzeń. 14.25 Do trzech razy sztuka. 14.55 Studio Sport. 15.10 Tel. film dok. „Alhambra". 15.35 Prezydenci — Zachary Taylor (1849—1850). 16.05 Studio Sport. 16.20 Pr. rozr. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dom" — serial TP. 21.30 Sportowa niedziela. 22.00 Bardzo zdolna osoba — Jan Wołek. 22.45 Siedem dni na świecie. 22.55 Film dok. 24.00 DT.

Poniedziałek 6 VI — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.45 NURT. 16.15 Pr. dnia. 16.20 DT — Wiad. 16.25 Klub Zdobywców Oceanów — Latający Holender. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Herenstraat 10" — serial holend. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Wyborcze. 20.20 Teatr TV: Per Olov Enquist — „Z życia glist". 22.05 Tel. film dok. „Bliskość utworu". 22.20 Pr. muzyczny. 22.40 DT.

Wtorek 7 VI — 9.00 Hist. kl. II lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 11.15 Domator. 11.50 Magazyn wspomnień. 12.00 Przygotowanie do życia w rodzinie, kl. I—IV lic. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VII—VIII. 13.30 TTR — s. II Mech. rol. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 16.15 Pr. dnia. 16.20 DT — Wiad. 16.25 Krąg. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka. 17.40 Wspólna Polska, wspólne sprawy. 18.10 Tel. Informator Wydawniczy. 18.30 Diagnoza. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kram. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Wyborcze. 20.10 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Tel. film dok. „Ziemia nieobiecana — Romuald Dobrzyński. 22.30 Spory — pr. publ. 23.00 DT.

Środa 8 VI — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT — Wiad. 10.10 Szkoła dla rodziców. 10.20 „Skowronek" — film radz. 11.35 Domator. 12.00 J. pol. kl. VI. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. II Prod. zwierz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.35 NURT. 16.05 Pr. dnia. 16.10 DT — Wiad. 16.15 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Piłkarska kadra czeka. 17.55 W wędkarskim klubie. 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe Spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Wyborcze. 20.10 „Klatka" — film franc. 21.40 Klub Międzynarodowy. 22.25 Spotkanie z Kazimierzem Koźniewskim. 22.40 DT.

Czwartek 9 VI — 8.10 Biol. kl. VI. 9.00 Muzyka kl. II. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT — Wiad. 10.10 Domator dla dzieci. 10.20 „Zniknięcie" — ang. film krym. 11.55 Domator. 12.35 Kalendarz historyczny. 12.50 J. pol. kl. I lic. 15.50 Pr. dnia. 15.55 DT — Wiad. 16.00 Patrol. 16.25 Kwant. 16.55 „Było sobie życie" — film anim. franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 XXIV Festiwal Piosenki Radzieckiej — Zielona Góra 88 — „Barwy przyjaźni". 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Wyborcze. 20.10 „Zniknięcie" — film ang. 21.50 Pegaz. 22.40 DT.

Bielsk Podl. Niesamowity jeździec — USA 6—9. Gwiezdny przybysz — USA 10—12.

Czeremcha Wielki wąż Chingachgock — NRD 8. Pechowiec — fr. 11—12.

Gródek Antycasanowa — jug. 9—10. Między ustami a brzegiem pucharu — pol. 11—12.

Hajnówka Harakiri — jap. 6—7. Czerwona Hrabina — węg. 8—10. Pożegnanie z Afryką — USA 11—14.

Michałowo Christine — USA 7—8. Pociąg do Hollywood — pol. 9—12.

Orla Barwy ochronne — pol. 8—12.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	5	23	Баніфаца, Валеры	Еўфрасінні Полацкай	3.17-19.52	23.56-8.32
панядзелак	6	24	Паўліны, Норберта	Мялеція, Сцяпана	3.17-19.53	— -10.02
аўторак	7	25	Роберта, Веслава	Іаана, Ферапонта	3.16-19.54	0.09-11.29
серада	8	26	Максіма, Медарда	Лук'яна, Паўла	3.16-19.55	0.21-12.54
чацвер	9	27	Пелагеі, Феліцыяна	Феадоры, Ніла	3.15-19.56	0.32-14.18
пятніца	10	28	Багуміла, Малгажаты	Мікіты, Ігнація	3.15-19.56	0.44-15.44
субота	11	29	Фелікса, Барнабы	Феодосіі, Аляксандра	3.15-19.57	1.00-17.10

КАНЕЦ СВЕТУ НА КАЗІМІРАЎСКАЙ

У мінулым годзе беластоцкая партыйная „Газета Вспулчэсная" змясціла публікацыю „Ахоўнікі аб'ядналіся" — пра зніштажэнне прыроды. Але гэта так дапамагло, як... гарохам аб сцяну!

Напісаў я нават просьбу ў бельскі ПРОН, каб нешта рабіць, выратаваць. А як жа — паабяцалі, што дапамогуць. І на гэтых абяцаннях усё скончылася.

За лазняй каля Казіміраўскай вуліцы раслі прыгожыя дрэвы, якія паспілоўвалі для новага будаўніцтва. Мала тых блокаў, то яшчэ і бетанярню ўбудавалі (замест выперці яе за гарызонт горада). Цэментны пыл ад яе такі, што ў блоках тых і акна не адчыніш. А прытым цяжкія аўтамашыны з бетоннымі „грушамі" зусім раз'ездзілі вуліцу: Казіміраўская падобная на нейкі балотны яр. Усё навокал пачынае быць падобным на пустыню: дрэвы, тыя недарэзаныя, сохнуць, трава шэрая ад цэменту, дарога нагадвае сабою разбоўтаны бетон... Канец свету!

Нейкая загадка: здавалася б, плануюць наша будаўніцтва людзі не з пустымі чэрапамі, а не могуць прадбачыць, напрыклад, чаго можа нарабіць адна такая бетанярня ў гушчавіне горада! Здаецца, так проста было б дадумацца, каб тую бетанярню ў пустэчы якой паставіць. І на табе, не дадумаліся.

Гаўрылюк

ДРЭННЫЯ ДАРОГІ

Гмінныя ўлады ў Нараўцы дбаюць пра дарогі. З кожным годам больш тут асфальтавых гасцінцаў ды гравеек. Ёсць аднак адрэзкі дарог, пра якія, калі хто сюдою ехаў, доўга не можа забыць.

Адна з іх вядзе ад злеўні малака ў Новым Ляўкове на тамашні хутар, на якім пражывае шэсць-сем гаспадароў. На спомненай жвіроўцы ёсць глыбокія ўхабіны, а ў адным месцы перасякае яе... роў. Магчыма, што размыла яе вясенняя паводка.

Другі дрэнны адрэзак дарогі — гэта ад стараляўкоўскага мосту на рацэ Нараўцы ў напрамку вёскі Капітаншчына і далей, у Белавежскую пушчу. Ехаць сюдою можна фурманкай. Самаходам лепш не „прабівацца". Шлях гэта не малаважны. Сюдою можна напрасткі ехаць з Ляўкова ў Нарву.

І. Непаседа

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзяць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w łymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787. nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1798. Удзельнікі сёлетняй экскурсіі ТППР у СССР — 6000 зл.
1799. Жыхары Гайнаўкі — удзельнікі мітынга ў Свіслачы 8 мая 1988 г. — 38400 зл.
1800. Сяргей Карніловіч (ЗША) — 3000 зл.
1801. Самаўправа в. Цісы — 5000 зл.
1802. Раённае меліярацыйнае прадпрыемства ў Беластоку — 2000 зл.

Працаўнікі НБП у Гайнаўцы:

1803. Марыя Аўласюк — 1200 зл.
1804. Галена Бушко — 1200 зл.
1805. Люба Каролька — 1200 зл.
1806. Іван Сухадола — 1200 зл.
1807. Ніна Дубіцкая — 500 зл.
1808. Яўгенія Камлінская — 400 зл.
1809. Ірына Врублеўская — 200 зл.
1810. Ірына Вапа — 200 зл.
1811. Тамара Гаган — 500 зл.
1812. Аляксандра Сушч — 300 зл.
1813. Яніна Беглюк — 200 зл.
1814. Людміла Кавэцкая — 300 зл.
1815. Марыя Мароз — 500 зл.
1816. Галена Германюк — 200 зл.
1817. Тарэса Лаўніцкая — 200 зл.
1818. Ніна Кочук — 200 зл.
1819. Яўгенія Мацкевіч — 200 зл.
1820. Лілія Сапёлка — 200 зл.
1821. Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога" ў Нарве — 5000 зл.
1822. Ірына Ігнатовіч (Лобэз) — 2500 зл.
1823. Вольга Харытанюк (Беласток) — 1000 зл.
1824. Тамара Цыунчык (Беласток) — 500 зл.
1825. Віктар Рудчык (Беласток) — 500 зл.
1826. Клаўдзія Петручук (Беласток) — 500 зл.
1827. Леанарда Абухоўская (Саколка) — 1200 зл.
1828. Пярвічная партарганізацыя пры Гайнаўскім прадпрыемстве драўнінnай прамысловасці, Мэбля-2 — 10000 зл.
1829. Харкевіч Мікалай, сын Сяргея (Міхнаўка) — 2500 зл.
1830. Саўко Яраслаў, сын Канстанціна (Старое Ляўкова) — 3000 зл.
1831. Узносы сялян у Гайнаўскім кааператыўным банку — 1000 зл.
1832. Уладзімір Рошчанка (Беласток) — 1200 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Краявіды з-пад воза • Яны ідуць з эфіру... • Амерыка, якая ты? • Каб не забывалі • Беларуская — модная • Вяртаючыся да конкурсаў... • Помнікі культуры: капліца на „Петрашках" • Дзеці з Каракуліна • Гутаркі аб мове • Сардэчныя тайны: хто каго? • З літоўскай кухні • Соннік • „Зорка" • Гумар.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калегыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталь Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1044 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów.
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 947/88 r. Nakład 4.600 egz. E-3.

Дзесяткі тры гадоў назад
сабралася хлапцоў нашых няшмат:
Ян, Яша, Віктар і Сакрат
(тады шчэ не было дзяўчат).
Упраглі ў воз свой Юрку, што з Зубровії
(чакалі іх нялёгкія умовы),
і пачалі будову рыштавання
з мэтай — гару ўзвесці,
з лагодным скатам, каб не цяжка ўзлезці
было па ім на горную вяршыню.
Вядома, трэба штосьці рабіць,
дык не адным жа хлебам...
(ну, прыказкі канчаць не трэба).
І вось стаіць Гара! — Мо шчэ і не Парнас,
Але даступная для нас.

I

З гары відаць, як Швед наш з Мора
пярэдніх ўжо апераджае,
пра бацькаўскі парог не забывае
і аб мінулым плача ў сваіх творах.
Прайшло шмат зімаў і летаў,
ажно паўсталі „Трыялеты".
Ён „разок толькі гляну ў вочы,
акунуўся ў іх, як у моры —
і спакою няма ўдзень і ўночы..."
і... падаўся ў Маскву (з таго гора).
Ён паехаў за справай нібыта,
а прывёз адтуль „Маскоўскі спытак"
Не ведаю, ці ёсць яму хто роўны,
Каб так айчынай даражыў,
ад сэрца ўзятых столькі думак
і песень столькі ёй ужо падарыў.
Песні яго спяваюць ў родных вёсках,
у іх гучыць любімы ім напеў.
Плывуць ў горад адгалоскі:
свой талент ад прыроды займеў.
Віктар спявае дзецям калыханкі,
ён і наогул добры чалавек,
Не раз аж дзіў мяне агорне,
што шчэ такі жыве ў наш век.

II

Рассеўся на самай вяршыні
спадар з Бандароў, быццам пан,
многа слоў прашаптаў ўжо чуллівых,
дум крылатых сабраў поўны збан.
Ручаём шырокім выплывае
боль, каханне, зялёны пейзаж.
Як „слуп высакавольтны",
смерцю пагражае! —
то ізноў лагодны:
мадонны ліпнёвыя,
блакітныя, ружовыя малюе —
і ўжо гатовы вернісаж!
Парнас яму даўно знаёмы:
ён ўжо ў калысцы быў паэт,
калі па пожні поўз калючай
да ног дзявочых tete-a-tete.
Пегаз яго на крылах носіць,
сёння ён тут, а заўтра ў ЗША!
То на Смычковай студэнтаў косіць,
то ўжо над Нарвай жыта звозіць,
дзе з кім начуе? — (ціха, ша!).
Гады бягуць, паэт ўсё дынамічны,
дрыжыць ў яго шчэ пульс лірычны.
Фальклору нашага сабраў дзве скрыні
і час ад часу штосьці адчыніць,
каб нам прыпомніць, як калісь было
і ўжо з вадою адплыло.
Прысеў сабе ён на мяжы,
глядзіць уважна ва ўсе бокі,
дакладна хоча прасачыць
беларусоў камплекс глыбокі.
Няхай нікому не здаецца,
што ўжо ўсё выстраляў паэт —
чым ён яшчэ нам адазвецца,
які падкажа нам сюжэт?
Адно хацелася б, каб слава
не закружыла галаву
(няхай тут крытык адазвецца —
хваліць я болей не магу).

III

Усё шліфаваў чужыя думкі —
сваіх галубіць часу не хапала.
І так прайшло гадоў нямала,
ажно сказалі сябру Юрку:
даволі вам цягнуць ўжо гэты тарантас,
пакоціцца мо неяк і без вас!..
Займіцеся складаннем ўласных твораў!
Вы на Парнасе не каб лішні
(там ўсё яшчэ не надта цесна),
для вас затрыманае месца.
А ў Белавежы цвітуць ужо вішні!
Спяшайцеся, пакуль не позна.
Тытул рэдактара пры вас астаўся,
ды каб вас Луба не баяўся,
у „Ніву" заглядайце не часцей,
чым раз у тыдзень
(пакуль ахвота не адыдзе),
хаця я думаю, бы і ваўка ў лес,
цягнуць туды вас будзе доўгі час.

IV

Даўно з літаратурай за „пан-брат"
Жыве Сакрат.
Як тут не глянь, кажу сур'ёзна,
„за сабой дзве душы валаку".
Задуменна ў „Святую студню" глядзіць,
Непакой у душы пасяліўся, сядзіць,
чорнай кошкай за грудзі дзярэ:
„Нікому не патрэбны ў горадзе паэт".
Душа маленькай птушкай уцякае ў вёску,
там „у вёсцы восень ставіць кросны"
і так цудоўна, так дзівосна —
тут акадэмія і грошы, а ў вёсцы
па вечарах прыходзяць госці.
І так жыве, разбіты і лірычны,
ўжо на гары Парнас аставіў
свой аўтаграфічны знак.
Хто гэта? Не скажу і так.
Можа, ўгадае хто? — пабачу,
а можа хто і насабачыць!
Як гэта смеў хтось Веліч зачапіць?!
Калі так думаеш, паэт, прабач!
(шчыра гучыць?)
Я больш ужо ніколі... даю слова,
мабыць, асмеліла мяне аднова.

VI

Падняўся на узгорак наш Міхась
ужо высока! О, зноў чамусьці ападае...

Яму адчынены ўсе дзверы
не толькі ў нас!
Нават на Оксфард-стрыт
ён і пісьменнік і „піт".
У лонданскай Скарыніцы
варочае, бы ў місцы кашу, —
шукае там гісторыю нашу.
І што знаходзіць?
Вось хаця б пра тое,
як з Завосся Яновічаў
Міцкевічы прагналі.
Апошні наезд ў Літве склікалі,
каб адабраць, што толькі ім ўдалося.
Аднак таленту Яновічам
адняць не давялося!
Яны — Адама, мы — Сакрата маем!
Ён след ў літаратуры пакідае.
Літаратурныя „Загоны" заараў
і Скроўбу выцягнуў з-за свету.
„Сакрацікамі" густа „Ніву" засявае,
„Białoruś, Białoruś..." — сумна заспявае
(пакуль не чутна хору галасоў!).

V

„Пастой, пастой, — крычыць паэт: — Іду,
„На жаль, я чалавек —
больш не магу!" — крычыць.
І тут валошку сінюю
да сэрца прытуляе.
„Кантрасты" ў жыцці, —
ён кажа, — неабходныя,
няхай сядае кожны там,
дзе месца больш выгоднае.

VII

О, бачу зноў двух Гайдукоў!
Адзін, вяльможны пан, гісторыкам завецца,
другі — ў зямлі грабецца.
Вось першы нам гісторыю нашу набліжае
з Кейстутаўнай Рынгалай нас знаёміць,
Полацкую княгіню Ефрасінню паважае,
словам, дзверы у родную гісторыю адчыняе.
А там! О, што за блытаніна, што за супярэчнасць!
Дзе праўда? Колькі там хлусні?
З гісторыкам, адзіным, зрэшты,
весці спрэчак, ніхто пакуль што не бярэцца.
А шкада!
Але, калі хто адазвецца?
Ну і што!
Хто ён такі?
Адзін — „не воін ў полі".
За нас чужыя вырашалі, такая наша доля.
Пара ўжо нам з гісторыкам Міколам развітацца,
шануйма яго час, ён жа у зоркі заглядае,
з егіпецкага сонніка чытае —
хто ведае, што там напісана пра нас.

VIII

А вось другі Гайдук.
Ужо з бараною ў полі
і з жаўруком спявае песні нашай долі.
З „Ракіты" кошык выплятае,
туды ўсе думкі-мары укладае.
І так жыццё яго праходзіць
з прыродай роднаю ў згодзе.
Жыве на Беласточчыне такі паэт Валодзя!

IX

Ціхком, без „шуму гарадскога",
ўзабраўся на гару Васіль.
Не ёсць ён паслядоўнікам нікога,
ён свае творы у сабе насіў.
Здаўна, з гаротнага дзяцінства
(цяжка аб гэтым ўспамінаць).
Нельга сказаць, што ён лірычны у тым, што піша...
Аднак, хто запярэчыць мне? —
Ён аўтэнтычны у калючай пожні...
Не! Не мне ацэнку „Пожні" выстаўляць.

X

Вось тут непадалёку сядзяць
тыя, што часам хваляць чыесь творы:
„Зялёную паэму", Надзю ці Аўрору.
Сам пан Жамойцін час ад часу адазвецца,
загляне ў нейкі твор, ацэнку дасць
і зноў маўчыць гадамі,
за дробязі ён не бярэцца.
Відаць, і без пасады крытыка яму вядзецца.
А як ўспрыняць, калі наш паважаны
доктар Туронак прыплюшчыць іранічна вока
і ледзь губамі варухне: „Даволі твор глыбокі,
ну, нічога незвычайнага няма..."
І зноў заляжа цішыня.
(Больш крытыкаў у нас няма!).

XI

Гара ўжо заселена багата!
Ўзяліся тут адкульсь дзяўчаты:
Ірына, Зося, Міра, Ада
і ўсе чарапяцца наверх,
дзе Надзя ўжо спявае:
„ой, ляцелі гусі"
з Надзінага луга,
да сталіцы даляцелі,
потым селі.
Сядзелі-сядзелі,
злоўленага промня сонца
ўтрымаць не змаглі
ці не хацелі?
Вярнуліся на Падляшша
і „Роздумам" глыбокім аддаліся.
Ой, Надзя, Надзя, не маўчы,
зноў ты адазвіся!

XII

Ах! Колькі ёсць яшчэ такіх,
што разбудзіліся ў сваім жаданні,
каб тое, што ў душы ляжыць
і што схаванае было гадамі,
назваці па-свайму: хай ляціць
на наш парнасік скромны, ўласны!
Імёнаў іх мне не злічыць,
пра іх гісторыя змаўчыць —
ды яны пішуць не для славы.
А колькі з іх ужо пагасла...
Усе, што зачапіліся за плынь,
каго нясе яна, абняўшы сваёй сілай,
могуць сказаць: мы ўжо гісторыю стварылі,
ёсць ужо ў нас свае магілы,

(Працяг на стар. 5)